

Said Hussaini & Trym Kristian Mellgren Djuvsland

Revisors rolle i kampen mot hvitvasking og terrorfinansiering

Masteroppgave våren 2021

OsloMet – storbyuniversitetet

Handelshøyskolen (HHS)

Masterstudiet i økonomi og administrasjon

Forord

Denne masteroppgaven er skrevet av to studenter som en del av masterstudiet i MRR ved OsloMet. Oppgaven handler om revisors roller i kampen mot hvitvasking og terrorfinansiering. Denne oppgaven er skrevet basert på hvitvaskingsloven, Revisorloven, International Standard On Auditing ISA-ene, og analysering av mottatte besvarelsene av spørreundersøkelsen fra noen av revisjonsselskapene i Norge.

Formålet med denne oppgaven er å belyse revisors roller i kampen mot hvitvasking og terrorfinansiering i Norge samt utfordringer revisorer vil møte ved etterlevelsen av hvitvaskingsloven.

Årsaken til at vi har valgt denne oppgaven er på grunn av vi er MRR studenter og temaet til denne problemstillingen naturligvis er relatert innen revisjon.

Ved å skrive denne masteroppgaven har vi vært gjennom flere fagområder, og benyttet oss av relevante lover, forskrifter, og standarder, det har vært både lærerik og utfordrende for oss.

Vi vil spesielt takke vår veileder Einar Belsom for engasjement, tett oppfølging og veiledning og gode tilbakemeldinger gjennom hele denne prosessen. Dette var instruerende. Vi vil takke til alle revisorer som har satt av sin tid til å delta og svare på vår spørreundersøkelse.

Til slutt vil vi takke hverandre for et godt samarbeid ved å skrive denne masteroppgaven i en situasjon hvor det har vært mye utfordringer på grunn av restriksjoner som Covid- 19 skapt i samfunnet.

Trym Kristian Djuvslund
Oslo: 15.06.2021

Said Daud Hussaini

Summary

In this master thesis we are evaluating what duties an auditor has regarding the battle against money laundering and terror financing. We will look at relevant laws and standards from the auditor's act, International Standard on Auditing (ISA) and the money Laundering act. We have used a descriptive research design in the form of a survey. We sent our survey to a handful of auditing companies registered at the auditors' association to get a better understanding of what auditors know about money laundering and terror financing, and their knowledge of the relevant laws, and some of their own feelings about what their role is in the fight against money laundering and terror financing.

Statistics from Økokrim over how many MT-reports reportable industries have, shows that the auditing industry has one of the lowest numbers of reports. Our survey shows that the auditors are aware that money laundering occurs in Norway, and which industries that are high risk industries. They are familiar with the money Laundering act and the requirements for training and that they need to be updated if there are any amendments to the money Laundering act. They are also familiar with establishing routines for risk assessment of customers. There must therefore be other reasons than the lack of knowledge about money laundering and terrorist financing by auditors, which is the reason for the low number of MT reports and the criticism from PST and Finanstilsynet in connection with the fight against money laundering and terrorist financing.

We cannot with certainty draw a conclusion as to whether the auditors perceive themselves as having an obvious role in the fight against money laundering, and what the reason behind the low number of MT- reports are we have found clear traces of contradictions between the criticism from Finanstilsynet and Økokrim, and what the auditors themselves believe in this study. We have used some psychological theories to try and explain these contradictions. However, with a sample of 29 respondents, it is challenging to generalize all auditors. Therefore, the findings of this study should be considered as indicative rather than definitive.

Sammendrag

I denne masteroppgaven vurderer vi hvilke plikter og roller revisor har i forhold til identifisering, håndtering og forebygging av hvitvasking og terrorfinansiering. Vi benytter oss av relevante lover, forskrifter, og standarder deriblant revisorloven, International Standard On Auditing og hvitvaskingsloven. Undersøkelsen er gjort basert på innsamling av primærdata for å belyse hvilke oppgaver og plikter revisor har. Vi undersøker revisorers egne holdninger i forbindelse med etterlevelse av hvitvaskingsloven, og forskrifter for identifisering av hvitvasking og terrorfinansiering ved aksept av nye og allerede akseptert kunder.

Vi har benyttet et deskriptivt forskningsdesign i form av spørreundersøkelse i vår undersøkelse der vi har valgt noen av revisjonsselskapene som er registrert hos revisorforeningen.

Økokrim sine statistikker over antall MT-rapporteringer viser at revisjonsforetakene har minst antall rapporterte tilfeller i forhold til de andre rapporteringspliktige.

Undersøkelsen vår viser at revisjonsselskapene er kjent med at hvitvasking skjer i Norge og hvilke bransjer som er klassifisert som høyrisikobransjer. De er kjent med hvitvaskingsloven og kravene om opplæring og oppdatering av ansatte i forbindelse med endringer i hvitvaskingsloven. De er også kjent med å etablere rutiner ved risikovurdering av kunder. Det må derfor være andre årsaker enn manglende kunnskap om hvitvasking og terrorfinansiering hos revisorer, som er grunnen til det lave antall MT-rapporteringer og kritikken fra PST og Finanstilsynet i forbindelse med kampen mot hvitvasking og terrorfinansiering.

Vi kan ikke med sikkerhet trekke konklusjon om hvorvidt revisorene oppfatter seg selv som å ha en åpenbar rolle i kampen mot hvitvasking. Vi har derimot funnet klare spor av motsetninger mellom kritikken fra Finanstilsynet og Økokrim, og hva revisorer mener selv i denne studien. Imidlertid, med et utvalg på 29 respondenter, er det utfordrende og generalisere alle revisorer. Derfor bør funnene i denne studien betraktes som veiledende snarere enn endelige.

Innholdsfortegnelse

Innhold

1. Innledning.....	1
2. Hvitvasking og terrorfinansiering	4
2.1 Historien om hvitvasking av penger	5
2.2 Årsaker til å hvitvaske penger	5
2.3 Metoder for å hvitvaske penger	6
2.3.1 Speilhandel.....	7
2.3.2 Back-to-Back-handler	7
2.3.3 Blanding av rene og skitne penger	8
2.3.4 Misfakturering	8
2.3.5 Hvitvasking gjennom eiendeler	9
2.4 Hvorfor er hvitvasking et problem?.....	9
2.4.1 Effekt på bedrifter	9
2.4.2 Effekt på økonomien.....	10
2.4.3 Effekt på samfunnet.....	11
2.5 Terrorfinansiering.....	11
2.6 Risikovurdering Norge	13
2.7 Risikovurdering av revisorer	14
3. Revisors rolle	14
3.1 Revisors roller og plikter	15
3.2 Risikobasert tilnærming.....	17
3.2.1 Virksomhets interne risikovurdering	18
3.2.2 Rutiner.....	19
3.3 Kundetiltak	20
3.4 Undersøkelsesplikt.....	21
3.5 Rapporteringsplikt	22
3.6 MT- Rapport.....	22
3.7 Sanksjoner.....	24
3.7.1 Beregning av overtredelsesgebyr	25
3.7.2 Momentene Finanstilsynet mener PWC og BDO ikke har fulgt	26
4. Metode	28
4.1 Forberedelsesfasen.....	28

4.2 Datainnsamling	29
4.3 Forskningsdesign.....	29
4.4 Kvantitativ tilnærming	29
4.5 Primærdata spørreundersøkelsen.....	30
4.6 Forskningsetiske hensyn.....	30
4.7 Reliabilitet og validitet	31
4.8 Utvalgsstørrelse.....	32
5. Presentasjon av spørreundersøkelse.....	32
5.1 Deltakere.....	32
5.2 Presentasjon av svar.....	33
6. Analyse	38
6.1 Overconfidence bias.....	39
6.2 Økonomiske motiver.....	39
6.3 Heuristikker og bias	40
6.4 Kildetroverdighet.....	42
7. Konklusjon	44
Litteraturliste	47
Appendiks	51

1. Innledning

Det internasjonale samfunnet har de siste årene gjennomgått en politisk, sosial og økonomisk utvikling. Bruken av moderne teknologi har endret transport og kommunikasjon, og har gjort verden til en liten landsby. Selv om disse utviklingstrekkene har ført til mange positive resultater globalt, har det imidlertid påvirket det finansielle systemet og utsatt det for angrep fra organiserte kriminelle. En av de største truslene til verdens finansielle system er hvitvasking av penger. Økokrim (2017) definerer hvitvasking av penger som “handlinger som på ulike måter bidrar til sikre utbyttet fra straffbare handlinger ved å skjule hvor det blir av eller hvem som har rådigheten over det, eller som tilslører inntekter eller eiendelers ulovlige opphav”.

Hvitvasking av penger er et stort samfunnsproblem, velferdsstaten Norge finansieres av skatter og avgifter, og penger kriminelle klarer å unndra fra staten ved å hvitvaske dem, er penger som kunne kommet samfunnet til gode. Hvitvasking av penger gjør det også mer lukrativt å bedrive kriminelle handlinger. Om man lettere kan bruke pengene man tjener på ulovlige aktiviteter, kan det bli større insentiv til å gjennomføre dem. Den legale økonomien er bygget opp på rettfærdige spilleregler, og hvitvasking av penger motarbeider dette. Hvitvasking kan skape forstyrrelser i den internasjonale økonomien og bidra til mer usikkerhet, og at tilliten til finanssystemet svekkes. Hvitvasking blir også hyppig brukt i korrupsjonssaker, til det formålet og skjule hvor pengene har sin opprinnelse.

I senere tid har hvitvasking blitt brukt til å støtte terrorisme. Verdensbanken (2009, s.88) siterer terrorfinansiering “som enhver form for økonomisk støtte til terrorisme, eller de som konspirerer, deltar, og oppmuntrer til gjennomføring av terrorhandlinger”. Hvitvasking og finansiering av terrorisme er nært beslektet fordi teknikkene som brukes til hvitvasking av penger er praktisk talt like de som brukes til terrorfinansiering. Dette er et poeng støttet av Schott (2006), som uttaler at det er en nær sammenheng mellom hvitvasking av penger og terrorfinansiering, metodene som brukes i hvitvasking av penger er de samme som blir brukt til å skjule midler som blir brukt til terrorfinansiering. Uansett om midlene til finansiering av terrorisme er legitime eller fra ulovlig aktivitet, skjuler terroristene midlene sine slik at de oppnår kontinuitet i finansiering og unngå at midlene blir sperret.

Revisor skal gjennomføre sitt arbeid med integritet og aktsomhet, og skal identifisere, forebygge økonomisk kriminalitet som for eksempel hvitvasking av penger. Ved revisjon av et årsregnskap skal revisor bruke beste skjønn og god revisjonsskikk, samt skal være oppmerksom på at det kan foreligge feilinformasjon enten tilsiktet eller utilsiktet (Revisors håndbok, 2018, s.20).

Ifølge ISA 315 kreves det at revisor skal ha en forståelse av enheten og dens omgivelser. Det vil si at før revisor vil akseptere et oppdrag skal revisor ta hensyn til kundens bransjemessige forhold, regulatoriske forhold, og andre eksterne forhold. Revisor skal vurdere hvorvidt enheten har en komplisert struktur fordi det kan øke risiko for vesentlig feilinformasjon, for eksempel datterselskaper eller konsernheter som er spredt på flere steder. Ved vurdering av kundens eierskap skal revisor samtidig være oppmerksom på forhold mellom eierne og andre personer og enheter. Dette vil bidra til at revisor kan fastslå at transaksjoner mellom dem er adekvat presentert i regnskapet (Revisors håndbok, 2018, s.232). Derfor er revisjonsselskapene ulike enn andre rapporteringspliktige bransjer siden revisjonsselskapene har nær kontakt med sine kunder og sitter på nødvendig og tilstrekkelig informasjon om kunden.

Finanstilsynet krever at revisjonsselskapene etablerer rutiner ved opplæring av ansatte og risikovurdering av kunder. Risikobasert tilnærming er det største området revisjonsselskapene skal ta hensyn til. Dette kan oppnås ved etablering av gode rutiner ved opplæring av ansatte, og kundetiltak som er et krav ifølge hvitvaskingsloven. Revisjonsselskapene plikter å ha en skriftlig rutine som viser hvem deres kunder er, hva de driver med og hvilke bransjer de driver med ved risikovurderingen. Bransjer skal klassifiseres etter risikoen for hvitvasking og terrorfinansiering. Deretter skal hver kunde i de ulike bransjene risikovurderes separat. Ved overtredelse av hvitvaskingsloven kan det utstedes straffegebyr til den rapporteringspliktige.

Økokrim (EFE) er finansiell etterretning som har hovedansvaret for forebygging og bekjemper hvitvasking i Norge. De rapporteringspliktige foretakene skal rapportere mistenkelige forholdet til Økokrim. Økokrim analyserer det mistenkelige forholdet (Økokrim, 2019).

Revisor er samfunnets tillitsperson. Myndighetene har stor tillit til revisjonsselskapene samtidig har de tydelige lover og forskrifter i forbindelse med hvitvasking, og forventer at disse kravene blir etterfulgt av revisjonsselskapene. Hvitvasking og terrorfinansiering er et stort globalt problem, og det er viktig at revisorer er med å forebygge det, samtidig er det en krevende og vanskelig oppgave. Vi har derfor valgt problemstillingen:

Hva er revisors rolle i kampen mot hvitvasking og terrorfinansiering, og hvilken rolle forventer myndighetene at revisor har.

For å belyse problemstillingen er vi avhengig av data, vi har derfor laget en kvantitativ spørreundersøkelse med forhåndsbestemte svaralternativer som er standardiserte. Dette gjør at vi kan se likheter og variasjoner i måten deltakerne svarer på. Denne standardisering gir oss mulighet til å generalisere resultater fra utvalgte revisorer til alle revisorer. Og kan lettere gi oss svar på hva revisorer selv tenker er deres rolle i kampen mot hvitvasking og terrorfinansiering, og hvordan de etterfølger kravene fra Finanstilsynet og hvitvaskingsloven.

Tidligere studier har sett på bankansattes holdninger til MT-rapporter samt sett på hvordan hvitvaskingsansvarlige hos revisjonsselskap jobber mot hvitvasking og terrorfinansiering, men oss bekjent er det ikke forskning som tar for seg kunnskapsnivået og holdningene til norske revisorer. Vi ønsket i undersøkelsen og se om revisorer kjenner seg i igjen i kritikken som er gitt fra finanstilsynet, samt hva deres holdninger til hvitvasking og terrorfinansiering er.

Vi har delt oppgaven i 7 kapitler. Første kapittel er innledningsdelen hvor vil vi introdusere oppgavens tema, hvitvaskingsloven og revisors roller og plikter i forbindelse med identifisering og forebygging av hvitvasking. Videre i kapittel 2 vil vi forklare årsaken til å hvitvaske penger, hvilke metoder som brukes til å hvitvaske penger, og hvilke problemer som kan oppstå om bedrifter begynne å hvitvaske penger. I kapittel 3 vil vi gå igjennom revisors rolle og plikter, samt vi gjennomgår ISA-ene (International Standard On Auditing) for å tydeliggjøre hva som er revisors rolle og plikter i kamp mot hvitvasking og terrorfinansiering. I kapittel 4 er metoddelen der vi vil presentere den empiriske metoden, årsaken til at vi har valgt primærdata og hvorfor vi brukte et deskriptiv forsknings design i form av spørreundersøkelse. I kapittel 5 og 6 vil vi analysere dataene som vi har mottatt av respondenter som har deltatt i undersøkelsen, deretter analyserer vi resultatene basert på

relevant teori. Til slutt i kapittel 7 vil vi komme med vår konklusjon, samt det vil gis forslag for veien videre til andre forskere i forhold til denne problemstillingen.

2. Hvitvasking og terrorfinansiering

Finanstilsynet definerer hvitvasking som “Enhver transaksjon som bidrar til å skjule opprinnelsen til penger som stammer fra en kriminell handling, anses som hvitvasking av penger. Hvitvasking skjer for eksempel når utbytte fra en skatteunndragelse, narkotikakriminalitet, bedrageri og annen økonomisk kriminalitet overføres fra en person eller et foretak til en annen person eller foretak med en tilsynelatende god forklaring. Utad virker det som pengene er ervervet på lovlig vis. Dette kan for eksempel gjøres ved å plassere utbyttet i lovlige varer og tjenester. Når gjenstanden senere benyttes eller selges, fremstår pengene som lovlige eller "hvite"”(Finanstilsynet, 2017).

Som nevnt ovenfor er hvitvasking i utgangspunktet ‘vasking’ av penger, derav navnet. Hvitvasking er å konvertere inntekt tjent kriminelt til eiendeler som ikke kan spores tilbake til den underliggende forbrytelsen. Hvitvasking er delt inn i tre trinn: plassering av midler opptjent fra forbrytelsen, strukturering av disse midlene for å skjule deres opprinnelse, og integrering av midlene i den vanlige økonomien. Mange former for ulovlig aktivitet er kontantintensive. Narkotikahandel involverer for eksempel store pengesummer i små sedler. Det første målet med hvitvasking er å fjerne kontanter der de ble anskaffet å plassere kontanter et sted der de ikke vil oppdages. Den neste fasen er å skjule kilden til midlene ved å skape et komplekst lag med økonomiske transaksjoner. Disse transaksjonene kan involvere offshorebank kontoer, kompleks håndtering av aksjer, råvarer og derivater for å nevne noen. Den siste fasen av hvitvasking av penger er å integrere midlene i den normale økonomien slik at disse midlene ser ut til å være lovlige. Denne integrasjonen oppnås vanligvis ved å konvertere pengene til tilsynelatende lovlige forretningsinntekt gjennom lovlige kommersielle bedrifter (Regjeringen, 2018).

2.1 Historien om hvitvasking av penger

Hvitvasking har eksistert i flere tusen år. Det er registrert tilfeller av hvitvasking for over 2000 år siden i Kina, hvor kjøpmenn gjorde det for å beskytte formuen sin. Siden den gang har forskjellige kriminelle, som for eksempel pengeutlånere fra middelalderen som tok ulovlig rente, og pirater på 1700-tallet, brukt hvitvasking for å skjule den ulovlige opprinnelsen til deres rikdom (Gelemerova, 2008).

Selv om metodene og forbrytelsene har endret seg, en av de tidligste formene for hvitvasking var å smelte og omdanne mynter for å bokstavelig talt skape nye penger. Har de underliggende motivene aldri endret seg, å kunne legitimere og bruke kriminelle gevinster (Morris-Cotterill, 1999).

Moderne hvitvasking av penger ble utviklet av mafiaen i USA på 1920 tallet. Det var under forbudstiden, og mafiaen tjente mye penger på blant annet salg av alkohol og gambling. Mafiaen trengte en lovlig måte å forklare skattemyndighetene hvor alle pengene kom fra. De begynte å kjøpe vaskerier ettersom man kun brukte kontanter der. Overskuddet ble overtid derimot for stort til at de kunne forklare at alle pengene var inntjent fra vaskerier, og de måtte derfor finne på nye metoder. Meyer Lansky en av Al Capone sine partnere er hjernen bak den «moderne hvitvaskingen» han fant ut at han kunne plassere pengene i sveitsiske banker (hvor de amerikanske skattemyndighetene ikke har tilgang) og så få pengene tilbake som et lån fra en utenlandsk bank, dermed hadde han en legitim inntekt (Paxton, 2015).

Begrepet 'hvitvasking av penger' dukket først opp i media under Watergate-etterforskningen i 1973, da den ble brukt til å beskrive hvordan opprinnelsen til pengene brukt av Richard Nixons 'Slush Fund' ble skjult (Gelemerova, 2008). Selv om det er fristende å tro at begrepet stammer fra hvordan mafiaen brukte vaskerier til å hvitvaske penger, er det ingen bevis for det. Begrepet oppstod enkelt nok fordi det er en prosess som tar skitne penger og 'vasker' de rene (Paxton, 2015).

2.2 Årsaker til å hvitvaske penger

Hovedårsaken til å hvitvaske penger, er å få ulovlige midler til å se ut som det kommer fra en legitim kilde. Dette er måten kriminelle sørger for at kriminalitet lønner seg. Kriminelle kan

bruke overskuddet sitt, uten å måtte forklare hvor midlene kommer fra. Man kan også bruke hvitvasking til å betale inntektsskatt av sin ulovlige inntekt, for å unngå straffeforfølgelse for skatteunndragelse. Det mest vanlige er nok derimot at man prøver å unngå å betale inntektsskatt med å hvitvaske penger slik at opprinnelsen skjules, eller flytter midlene til en skjult konto (Cox, 2011).

Det eksisteres også noe kjent som 'omvendt hvitvasking av penger'. Dette benyttes når legitime firmaer som har lovlige opptjente midler ønsker å bruke disse midlene til kriminelle aktiviteter. Det mest vanlige tilfellet av 'omvendt hvitvasking av penger' de siste årene har vært terrorfinansiering, hvor de som økonomisk støtter terrororganisasjoner ikke ønsker at pengene skal kunne spores tilbake til dem (IFAC, 2004).

2.3 Metoder for å hvitvaske penger

Vi vil i denne delen gå igjennom de 3 ulike stegene for å hvitvaske penger, samt forklare noen av de mest brukte metodene for å hvitvaske penger.

1. Plasseringsfasen

Plasseringsfasen er prosessen hvor man overfører det man har opptjent ulovlig inn i den legale økonomien på en måte som gjør at myndighetene og de finansielle institusjonene ikke kan spore opprinnelsen. Typiske metoder er oppblåsing av kontantinntekter fra legitime virksomheter, kjøp og deretter innbetaling av kasinospill, eller å kjøpe dyre gjenstander som for eksempel kunst eller eiendom, for kontanter. Siden det vil vekke oppmerksomhet om man setter inn store mengder kontanter i banken, blir plassering ofte oppnådd gjennom bruk av 'strukturering' (IFAC, 2004). Strukturering innebærer å dele opp innskuddet til flere innskudd som er under rapporteringsterskelen. Dette kan bli gjort til hundrevis av kontoer som kontrolleres av hvitvaskeren. Strukturering er mest vanlig når man skal hvitvaske mindre beløp, ettersom summene involvert i hvitvasking kan bli for store til at strukturering kan være effektiv (Reuter, 2004).

2. Tilsløringsfasen

Gjennom tilsløringsmetoder blandes skitne penger inn i det legitime økonomiske system. Ved hjelp av forskjellige komplekse økonomiske transaksjoner, som vi vil vise litt senere i

oppgaven, blir den ulovlige opprinnelsen til kontantene skjult. Tilsløring av penger involverer ofte bruk av mellommenn, skallfirma, og kontoer som ligger i jurisdiksjoner med høyt hemmelighold (Reuter, 2004).

3. Integreringsfasen

Integrering er den siste fasen i hvitvaskingsprosessen. Dette er når pengene suksessfullt har blitt «vasket» tilbake i den legale økonomien, og pengene kan ikke lengre spores tilbake til dens ulovlige opprinnelse. Dette gjøres blant annet med å investere, utlån, samt flytte pengene over landegrensener, og benytte seg av transaksjoner som ser legitime ut (IFAC, 2004).

2.3.1 Speilhandel

En speilhandel er to aksjetransaksjoner som tar plass på to forskjellige steder, som nuller hverandre ut, men i prosessen av å nulle hverandre ut flyttes pengene fra lokasjon A til lokasjon B. Om du kjøper aksjer i et selskap i et land, samtidig som du selger aksjer i samme selskap for samme sum i et annet land, har du flyttet pengene. Et eksempel når en speilhandel har blitt brukt til hvitvasking, var når Deutsche Bank assisterte klienter å flytte 10 milliarder USD fra Russland til England ved hjelp av flere speilhandel transaksjoner. Deutsche Bank fikk en bot på 629 millioner USD for deres rolle i hvitvaskingen. Speilhandel brukes også av legitime bedrifter til legitime formål (Weber, Groendahl & Comfort, 2019).

2.3.2 Back-to-Back-handler

En annen teknikk som brukes for å hvitvaske penger er en back-to-back-handel. Dette går ut på og ta et lån i et land, som du sikrer mot et innskudd i en annen bank i et annet land. Man betaler ikke tilbake lånet, og banken beslaglegger innskuddet du har brukt som pant. Pengene ser nå ut som de er anskaffet på legitimt vis, ettersom du har dokumentasjon at du har fått dem i forbindelse med et lån. Back-to-back-handler gjøres også av legitime bedrifter til legitime formål. Og det at både speilhandel og back-to-back-handel brukes til legitime formål, gjør dem ekstra vanskelig å oppdage når de brukes til hvitvasking av penger (Weber, et.al., 2019).

2.3.3 Blanding av rene og skitne penger

Hvitvaskere kan samarbeide med legitime selskap som håndterer store mengder kontanter for å blande deres ulovlige opptjente penger, med det legitime selskapets lovlige penger.

Bedrifter som restauranter og kasinoer er populære mål for hvitvaskere. En vanlig metode hvitvaskere kan bruke i samarbeid med kasinoer, er å kjøpe store mengder med sjetonger for kontanter. Hvitvaskeren gambler for en liten andel av dem, og tar resten ut som gevinst fra kasinoet. Et av verdens største kasinometropol Macao i Kina, har lenge hatt et problem med at kasinoene brukes til hvitvasking av penger. Dette til tross for at kinesiske myndigheter har prøvd å begrense det. Med økningen av internettgambling har denne metoden økt i popularitet. Hvitvaskere setter inn et innskudd på et online betting selskap, før de tar det ut igjen. De vil da kunne vise dokumentasjon på at penger kommer fra et bettingselskap (Weber, et.al., 2019).

2.3.4 Misfakturering

Misfakturering er en måte man kan benytte seg av om man ønsker å flytte store pengesummer over landegrenser, eller å få ulovlig opptjent inntekt til å se legitimt ut. Dette gjøres ved å forfalske fakturaer slik at man betaler mye mer for varen enn dens virkelige verdi. Ofte har kriminelle organisasjoner frontvirksomheter som lovlig selger varer. Med frontvirksomhetene får de kriminelle lovlige penger, ettersom de har dokumentasjon på at overskuddet er opptjent ved hjelp av varesalg. Misfakturering er en av de mest vanlige metodene å hvitvaske penger på (Herold, 2017).

Misfakturering er et vanlig brukt virkemiddel når hvitvaskere ønsker å flytte penger over landegrenser, uten å måtte betale skatter eller avgifter. Om fakturaen viser at en vare er verdt mye mindre enn dens virkelige verdi, vil man unngå en del i skatter og avgifter. Mange land har også grenser på hvor store verdier man kan ta ut og inn fra landet, man kan da bruke misfakturering slik at hvitvaskerne kan vise et lavere beløp til tollvesenet, og få med seg mer penger enn lovlig. Transnasjonal kriminalitet estimeres til å ha en årlig verdi på 2.2 trillioner USD, og mesteparten av pengene overføres med blant misfakturering (Birmingham, 2017).

2.3.5 Hvitvasking gjennom eiendeler

Hvitvasking av penger gjennom eiendeler er en utbredt måte å hvitvaske på i hele verden. Med å hvitvaske gjennom eiendeler kan man skjule hvem som er den egentlige eier, og man kan ofte betale i kontanter. I 2018 kom Australske myndigheter med en rapport med noen ulike metoder hvitvaskere bruker, når de hvitvasker med eiendeler (Miralis, 2018).

Bruk av kreditt og lån: hvitvaskere kan kjøpe eiendeler med kreditt eller lån, istedenfor å få penger fra sin kriminelle sjef, kan de heller få betaling ved at lånet blir nedbetalt.

Bruk av tredjeparter: Hvitvaskere kan bruke tredjeparter til å kjøpe eiendom/eiendeler, og denne personen vil stå oppført som eier. Eiendelene kjøpes med ulovlige opptjente midler på hvitvaskerens vegne. På denne måten har den kriminelle ingen «direkte» involvering i hvitvaskingen.

Under eller over prising av eiendom. Med hjelp av en tredjepart som for eksempel en megler, kan man overprise eller underprise en eiendom. På denne måten kan man betale en partner med å «gi» han/hun eiendom til gunstig pris.

Utleie av eiendom: kriminelle kan leie ut eiendom de eier til tredjeparter de stoler på. De kan så gi ulovlig opptjente penger til tredjeparten, for å få pengene tilbake i form av leiebetaling.

Oppussing av eiendom. Hvitvaskere kan bruke ulovlig opptjente midler til å pusse opp eiendom, får å selge eiendommen til en høyere pris.

2.4 Hvorfor er hvitvasking et problem?

Vi har til nå i forklart hva hvitvasking er og hvilke mekanismer som skal til for å gjennomføre det. Vi vil nå videre gi noen eksempler på hvorfor hvitvasking er et problem, og hvorfor det er så viktig å bekjempe det. Hvitvasking påvirker samfunnet negativt på flere forskjellige måter.

2.4.1 Effekt på bedrifter

Det finansielle markedet er avhengig av at vi har tillit til det, ettersom de handler med andre mennesker sine penger. Tillit og omdømme er også veldig viktig for bedrifter, vist kunder

ikke lengre har tillit til bedriftene kan dette føre til store finansielle tap. Om en bedrift får et dårlig omdømme kan det være vanskelig for bedriften å tjene penger.

Hvis det blir oppdaget at en organisasjon hvitvasker penger, spesielt hvis de er i den regulerte sektoren, kan det føre til alvorlige konsekvenser. Tjenesteleverandører kan oppleve at kunder slutter å komme til deres virksomhet. Dette er fordi hvitvasking er et stort lovbrudd, og man vil kunne få mye presseomtale grunnet lovbruddet. Å være i overskriftene av feil grunner fører til redusert omdømme. Som et resultat mister kundene tilliten til selskapet. Dette kan påvirker inntekten på en enorm måte, og kan påvirke den daglige forretningsaktiviteten. Videre kan organisasjoner pådra seg ganske store juridiske straffer. I for eksempel England kan organisasjoner måtte betale en ubegrenset bot eller kunne få 14 års fengsel (Legislation.gov.uk, 2002). En hvitvaskingskandale kan føre til et dårlig rykte for hele landet, da tilliten til landets økonomiske marked blir dårlig. Et land blir synonymt med hvitvasking og korrupsjon (Mcdowell, 2001).

2.4.2 Effekt på økonomien

Det finansielle markedet skal være et transparent marked hvor alle i utgangspunktet har lik tilgang på informasjon. Den finansielle økonomien er bygget opp på tillit, vi er avhengig av det er tillit til bankene og til landsvalutaer. Hvitvasking av penger gjør at det blir mindre konkurranse i markedet og mindre tillit. Et eksempel kan være at store pengesummer kan bli satt over til en finansiellinstitusjon, men så uten forvarsel bli tatt ut igjen. Dette kan føre til likviditetsproblemer. Økonomisk kriminalitet har påvirket at flere banker har gått konkurs verden rundt, som for eksempel The European Union Bank og Barings Bank (Mcdowell, 2001).

Organisasjoner som hvitvasker penger, har også en urettferdig virksomhetsfordel. Dette siden de har råd til å selge et produkt mye billigere enn deres konkurrenter, ettersom deres hovedformål er å hvitvaske penger, ikke å maksimere profitt (Layton & Curran, 2021).

Utviklingsøkonomier kan ha det vanskelig for å stoppe hvitvasking av penger. Myndighetene har mindre penger å bruke på anti-hvitvaskingsregler (AML) og det er derfor lettere å hvitvaske penger. Dette vil si at de mister penger med for eksempel tapte skatteinntekter til hvitvaskere, samtidig som de ikke har økonomien til å bekjempe det. Dette er en av grunnene

til at utviklingsland trenger hjelp fra det internasjonale samfunn til å beskytte sine økonomiske interesser (Layton & Curran, 2021).

2.4.3 Effekt på samfunnet

Suksessfull hvitvasking av penger fører til at kriminalitet lønner seg. Dette fører til at insentivene til å begå kriminelle handlinger øker, ettersom de kan bruke profitten uten problemer. Dette betyr mer narkotikakriminalitet, flere tilfeller av svindel og underslag, som kan føre til at bedrifter går konkurs. Det kan også føre til lavere moral blant de bedriftene som opererer lovlig, ettersom de ikke tjener like mye som de som driver ulovlig. Mer kriminalitet gjør også at myndighetene må bruke mer penger for å bekjempe det, penger som kunne gått til andre samfunnsnyttige formål (Layton & Curran, 2021).

Som nevnt tidligere kan hvitvasking også gi bedrifter et konkurransefortrinn som kan føre til konkurs blant bedrifter som driver legitime bedrifter. Dette kan føre til dårlige tilbud og tjenester for kundene. Når hvitvasking er utbredt i et samfunn taper alle, myndighetene må bruke mer penger på å bekjempe det, samtidig som tilliten i samfunnet synker, og legitime bedrifter går dårligere.

2.5 Terrorfinansiering

Terrorgrupper sikrer ofte midlene sine gjennom kriminell aktivitet selv om det endelige målet ikke er økonomisk gevinst til en terrororganisasjon. Hovedmålet er ved hjelp av å skape frykt i samfunnet slik at befolkningen eller regjeringen gjennomfører eller avstår fra å gjennomføre en bestemt gjerning eller handling (Jenkins, 1998). For å oppnå disse målene trenger terrorgrupper økonomisk støtte og benytter seg ofte av anonyme finansieringsmekanismer som innsamling av penger fordekt som veldedighet, kredittkortbedrageri, kontanter, for å lagre, flytte og tjene eiendeler gjennom sammenhengende nettverk (Økokrim, 2018).

Det er verdt å merke seg at et betydelig antall instanser på internasjonalt nivå ikke har vært i stand til å definere et universelt begrep for terrorisme. Å definere terrorisme globalt er vanskelig uten å ta hensyn til forbrytelsen eller metoden som er brukt. Definisjonene varierer derfor og er avhengige av spesielle rammer basert på det aktuelle organet (Sorel, 2003).

Artikkel 2 i 1999 FNs internasjonale konvensjon for undertrykkelse av finansiering av terrorisme gir følgende definisjon for finansiering av terrorisme “Enhver person begår et lovbrudd i henhold til denne konvensjonen hvis den personen på noen måte, direkte eller indirekte, ulovlig og forsettlig, gir eller samler inn midler med den hensikt at de skal brukes eller i kunnskap om at de skal brukes, helt eller delvis, for å utføre en handling ment å forårsake død eller alvorlig kroppsskade på en sivil eller noen annen person som ikke deltar aktivt i fiendtlighetene i en situasjon med væpnet konflikt, når hensikten med en slik handling, etter sin art eller kontekst, er å skremme en befolkning, eller å tvinge en regjering eller en internasjonal organisasjon til å gjøre eller å avstå fra å gjøre noe” (FN, 1999).

IMF definerer finansiering av terrorisme som prosessen hvor enkeltpersoner eller organisasjoner samler inn midler med det formål å bruke disse midlene til gjennomføring av terrorhandlinger. Denne prosessen er skissert i den internasjonale konvensjonen for undertrykkelse av finansiering av terrorisme og vedleggene som er knyttet til den (IMF, 2003). Denne definisjonen er lik Verdensbankens (2009) definisjon som sier at terrorfinansiering er enhver form for økonomisk støtte til terrorisme, eller de som konspirerer, deltar, og oppmuntrer til gjennomføring av terrorhandlinger.

Terrorfinansiering kan beskrives som to forskjellige typer aktiviteter. Type 1 terrorfinansiering er den tidlige fasen hvor man ønsker å samle store midler som kan bli brukt til terrorhandlinger, mens type 2 refererer til å bruke de ervervede midlene man har skaffet seg til terrorformål uten at det blir oppdaget (Parkman & Peeling, 2007).

Terrorister bruker midler fra et bredt spekter av en rekke kilder over hele verden, og bruker sofistikerte måter til å flytte midlene mellom jurisdiksjoner uten at det blir oppdaget. Det blir brukt tjenester fra regnskapsførere, advokater og bankfolk, og man utnytter også ulike produkter fra finansielle tjenester. Selv om den totale kostnaden som kreves for å forvalte hele nettverket av terrorfinansiering er meget høy, kan kostnadene som er involvert i å utføre et individuelt angrep være ganske lave (Commonwealth Secretariat, 2006).

Kriminelle kilder gir en jevn strøm av inntekter som blant annet blir skapt ved hjelp av menneskehandel, kidnapping, utpressing, narkotika, pengespill og smugling. Selv om terrorister lykkes med å skaffe midler gjennom ulovlige aktiviteter, er overføring og hvitvasking av slike inntekter avhengig av metodene som benyttes om det skulle vært

legitime kilder. Dette er først og fremst gjort for å skjule kilden til midlene og effektivt overføre dem til det foretrukne land eller organisasjon. Noen av de legitime kildene gjennom hvilke økonomiske bidrag blir overført inkluderer veldedighetsorganisasjoner, innsamlingsaksjoner og publikasjoner (Parkman & Peeling, 2007).

2.6 Risikovurdering Norge

I desember 2020 ble den nyeste rapporten om den nasjonale risikovurdering for hvitvasking og terrorfinansiering i Norge publisert. Den forrige risikovurderingen ble foretatt i 2018. Rapporten inneholder også vurderinger av mulige trusler og sårbarheter. Risikovurderingen utarbeides av Politidirektoratet, PST og Økokrim. I rapporten fra 2020 vises det at de største risikoene for hvitvasking og terrorfinansiering i Norge, er ved bruk av kryptovaluta, næringsvirksomheter og nye betalingstjenester. Det presiseres at det er ekstra stor risiko knyttet til arbeidslivskriminalitet som tilrettelegger for hvitvasking av penger tjent fra blant annet narkotikavirksomhet, og hvitvasker utbytte som kan være tjent fra svart arbeid.

Risikoen er høy eller betydelig for å bli misbrukt til hvitvasking av utbytte for over halvparten av sektorene som i henhold til hvitvaskingsloven klassifiseres som rapporteringspliktige. Størst risiko har agenter for utenlandske betalingsforetak og banker. Revisorer og regnskapsførere vurderes til moderat risiko, men risikoen for å bli utnyttet til hvitvasking og terrorfinansiering vurderes høyere nå, enn i 2018-rapporten. Både terrorfinansiering og hvitvasking skjer ved at man skjuler transaksjoner hvor både mottaker og avsender kan være anonymisert, og det er minimal sjanse for å spore transaksjonene. Alle foretak som ikke etterlever hvitvaskingslovens krav, øker også risikoen for terrorfinansiering.

Rapporten skriver videre at Norge har de beste forutsetningene for å avdekke, sanksjonere og forebygge hvitvasking og terrorfinansiering. Dette begrunnes med at Norge har en sterk og gjennomslagskraftig økonomi, lav korrupsjon, uavhengige institusjoner og en sterk tilslutning til internasjonale regelverk. Til tross for dette viser trusselvurderinger og evalueringer at det trengs forbedringer av Norges systemer i kampen mot hvitvasking og terrorfinansiering, samt at det eksisterer alvorlige og reelle trusler for at det forekommer i Norge.

2.7 Risikovurdering av revisorer

Autoriserte revisorer kan skape legitimitet for et foretak ved blant annet å godkjenne årsregnskap. Revisorer kan tilrettelegge for at kunder hvitvasker ulovlig opptjent utbytte. Dette kan gjøres ved blant annet fiktiv fakturering, arbeidslivskriminalitet, skatte- og avgiftsunndragelse og fiktiv fakturering. Revisorer kan også bistå med kompliserte selskapsstrukturer som kan tilsløre reelle rettighetshavere og midlenes opprinnelse.

Ettersom revisorer normalt går igjennom regnskap etter eventuelle hvitvaskingstransaksjoner har blitt gjennomført, kan det være vanskeligere å oppdage ulovlige transaksjoner. For at det skal være lettere å etterleve hvitvaskingsregelverket er det laget dokumentmaler av bransjeforeningen. I rapporten kan vi lese at flere melder om vesentlige mangler ved tilpasningen av disse malene til de enkelte virksomhetene, særlig for risikovurdering og rutiner. Revisorbransjen kritiseres også for at det er lite oppmerksomhet rundt hvitvaskingslovgivningen og manglende kunnskap om at oppdragsgivere i enkelte bransjer kan utgjøre en trussel.

3. Revisors rolle

Revisjonsforetak tilbyr ulike tjenester som for eksempel skatterådgivning, transaksjonsrådgivning, selskapsrådgivning, investeringsrådgivning og utførelse av due diligence ifb. med fusjon og oppkjøp. Dermed legger Finanstilsynet til grunn at alle tjenester som revisorer utfører vil omfattes av hvitvaskingsloven (Finanstilsynet, 2020).

Videre i kapittelet vil vi se nærmere på de ulike delene som viser de grunnleggende oppgavene for et revisjonsforetak og revisorer som tilbyr og utfører tjenester til sine kunder. Vi skal først få en forståelse av plikter og roller revisorer har i forhold til kravene i det finansielle rammeverk og hvitvaskingsloven. Det vil si hvordan skal revisor håndtere disse før eventuelt aksept av et oppdrag.

3.1 Revisors roller og plikter

Ifølge revisorloven § 1-2 betraktes revisor som samfunnets tillitsperson og skal gjennomføre sitt arbeid med integritet, objektivitet og aktsomhet. Ved revisjon av regnskapet til den regnskapspliktige som reguleres av regnskapsloven §1-2 først ledd, skal revisor utføre revisjonen etter beste skjønn og god revisjonsskikk. Revisor vurderer risikoen for om det kan foreligge feilinformasjon i årsregnskapet som følge av tilsiktede feil eller utilsiktede feil jf. revl.§5-2 (Revisors Håndbok, 2018, s.20).

Revisor har plikt til å utføre arbeidet i samsvar med de internasjonale revisjonsstandardene kalt ISA-ene som er vedtatt av International Auditing and Assurances Board (IAASB). Formålet med revisjon av et årsregnskap er å øke brukernes tillit til regnskapet. Brukerne av regnskapet kan være investorer, kreditorer, kunder, leverandører, myndighetene og ansatte. Revisor uttrykker i sin revisjonsberetning sin mening om hvorvidt regnskapet er utarbeidet i samsvar med det gjeldende rammeverket for finansiell rapportering og hvorvidt regnskapet gir en dekkende fremstilling og rettvise bilde i samsvar med rammeverket jf. ISA 200 pkt. 3 (Revisors Håndbok, 2018, s.101).

Det overordnede mål for revisorer reguleres av ISA 200 pkt. 11 ved revisjon av et årsregnskap er å oppnå betryggende sikkerhet at regnskapet totalt sett ikke inneholder vesentlige feilinformasjon, verken på grunn av misligheter eller feil og rapporterer i sin beretning om årsregnskapet kommuniserer slik det kreves av ISA-ene, i samsvar med revisors funn. Dette knytter ansvaret til revisor til å bekjempe hvitvasking ifølge hvitvaskingsloven §4 (2) a at revisor gjennom sin utførelse av arbeid er rapporteringspliktig dersom mistanken ikke blir avkreftet etter at revisorer har undersøkt ett eller flere mistenkelige forhold (Finanstilsynet, 2020).

Revisjon gjennom risikovurdering må dekke tre komponenter som vesentlighet, revisjonsrisiko og revisjonsbevis

Vesentlige feil er definert i ISA 320 pkt. 2 som følger “feilinformasjon herunder uttalelser, er å anse som vesentlig dersom de, enkeltvis eller samlet, rimelig kan forventes å påvirke de økonomiske beslutninger som treffes av brukerne på grunn av regnskapet” (Revisors Håndbok, 2018, s.255).

Revisor kan ikke oppnå med 100 prosent betryggende sikkerhet at regnskapet er uten feil. I revisjonsberetningen skal revisor uttrykke sin mening om regnskapet er blitt utarbeidet i samsvar med gjeldende finansielle rammeverk. Revisor kan oppnå betryggende sikkerhet ved å skaffe tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis av ledelsespåstander hvor revisor antar at det foreligger vesentlige feil, og dermed redusere revisjonsrisikoen til et akseptabelt lavt nivå Jf. ISA 200 pkt. 5 (Revisors Håndbok, 2018, s.102).

Revisjonsrisiko omtalt i ISA 200 er en funksjon som inneholder de ulike risikoene som iboende risiko, kontroll risiko og oppdagelsesrisiko. Den viser risikoen for at revisor kan uttrykke en uriktig mening i beretningen om regnskapet (Revisors Håndbok, 2018, s.103).

Iboende risiko er risiko som er til stede før kontrollrisiko tas i betraktning og den viser muligheten at en kontosaldo, transaksjoner eller tilleggsopplysninger kan inneholde vesentlige feil som kan være vesentlig sammen med en annen feilinformasjon eller enkeltvis (Revisors Håndbok, 2018, s.101).

Kontrollrisiko er risikoen for at feilinformasjon forekommer i en påstand om en kontosaldo, transaksjoner eller tilleggsopplysninger og kan være vesentlig sammen med annen feil eller enkeltvis og enhetens interne kontroll klarer ikke i rett tid å kontrollere, avdekke eller korrigere den (Revisors Håndbok, 2018, s.105).

Oppdagelsesrisiko forekommer når revisor gjennom revisjonshandlinger prøver å redusere revisjonsrisikoen til et akseptabelt lavt nivå, men ikke klarer å avdekke eksisterende feilinformasjon som kan være vesentlig sammen med en annen feil eller alene (Revisors Håndbok, 2018, s.103).

Risiko for vesentlige feilinformasjon kan komme på to nivåer: påstandsnivå og regnskapsnivå. Risiko for vesentlige feilinformasjon på regnskapsnivå omfatter risikoer som er gjennomgripende for regnskapets totalt sett og påvirker mange påstander jf. ISA 200 pkt. A.36 (Revisors Håndbok, 2018, s.112).

Revisor skal skaffe hensiktsmessig og tilstrekkelig revisjonsbevis og dette er avhengig av risikovurderingen. Hvis det er høy risiko kreves mer revisjonsbevis med høyere kvalitet. Tilstrekkelighet er målet på kvaliteten av revisjonsbevis. Ut ifra risikovurdering for feilinformasjon kan revisor bestemme hvor mye revisjonsbevis er nødvendig. Om det er anslått høy risiko er det nødvendig å innhente flere revisjonsbevis. Jo høyere kvalitet

revisjonsbeviset har, desto mindre revisjonsbevis er nødvendig. Hensiktsmessig revisjonsbevis vil si at den skal være både relevant og pålitelig jf. ISA 200 pkt. A31- A32 (Revisors Håndbok, 2018, s.111).

Gjennom å innhente revisjonsbevis kan revisor bygge sin mening gjennom risikovurderingshandlinger og videre revisjonshandlinger som omfatter test av kontroll- og substanshandlinger.

Det forventes ikke at revisjonsrisikoen reduseres til null på grunn av iboende begrensninger. Dette skyldes den finansielle rapporteringens natur. Det vil si at ledelsen i foretaket bruker mye skjønn ved bruk av kravene i enhetens gjeldende rammeverk for finansielle rapportering på enhetens omstendigheter og faktiske forhold samt mange regnskapsposter tas med subjektive beslutninger eller vurderinger jf. ISA 200 pkt. A48. Dette vil gi mulighet til ledelsen å ikke gi fra seg, bevisst eller ubevisst, all informasjon som er nødvendig for utarbeidelsen av regnskapet. Derfor kan revisor ikke være sikkert på at informasjon er fullstendig. Dette skjer særlig når det foreligger misligheter som for eksempel hvitvasking av penger utført av øverste ledelsen eller fordekt samarbeid (Revisors Håndbok, 2018, s.113 - 114).

Revisjonsforetak tilbyr flere tjenester til sine kunder enn bare revisjon av et årsregnskap og dette kan øke risikoen for at revisjonsforetaket kan bli brukt som et ledd i hvitvasking eller terrorfinansiering (Finanstilsynet, 2020).

Revisor er allmennhetens tillitsperson, når et årsregnskap til en kunde er blitt revidert og da vil bokettersyn fra det offentlige bli lavere prioritet. Ved attestasjonstjenester og beslektede tjenester, legitimerer revisoren forholdet gjennom sine attestasjoner og uttalelser. For eksempel ved kapitalforhøyelse etter aksjelovgivningen bekreftes det at vederlagets opprinnelse er legitim. Om revisor tilbyr skatterådgivning eller investeringsrådgivning knyttet til produkter fra ulike land og kompliserte kundestruktur kan det skjule hvitvasking av midler. Revisjonsforetak må derfor være på vakt gjennom utførelse av tjenester (Finanstilsynet, 2020).

3.2 Risikobasert tilnærming

Ved risikovurdering av virksomheten, rutiner og kundetiltak skal revisjonsselskapet ha en

risikobasert tilnærming. Selv om risikoen vurderes som liten har ikke foretaket anledning til å avvike fra regelverket. Risikobasert tilnærming og rutiner er omtalt i kapittel 3 i hvitvaskingsloven (Lovdata, 2018).

3.2.1 Virksomhets interne risikovurdering

Ifølge hvitvaskingsloven er revisjonsforetak rapporteringspliktige og skal risikovurdere og identifisere hvitvasking knyttet til sin virksomhet, det vil si kartlegge revisjonforetakets eget risikobilde. Gjennom denne risikovurderingen kan foretaket danne grunnlaget for hvilke rutiner som skal etableres. Med gode rutiner klarer foretaket å iverksette nødvendige tiltak for å håndtere risikoen, og kan organisere arbeidet mot hvitvasking på en forsvarlig måte. Når et foretak går igjennom en fullstendig virksomhetsinnrettet risikoanalyse danner det seg rutiner slik at de kan bruke ressursene på de områdene hvor risikoen for hvitvasking er størst (Finanstilsynet, 2020).

Ved risikovurderingen skal revisjonsforetaket ta hensyn til egen virksomhetsart og omfang, virksomhetens tjenester, produkter, kundeforhold, type kunder og kundegrupper samt geografiske forhold. Når et revisjonsforetak skal tilby nye tjenester så skal det først vurderes risikoen for hvitvasking særskilt, og denne risikovurderingen skal tilpasses virksomhetens omfang og art (Lovdata, 2018).

Risikovurdering med hensyn til omfanget av virksomhet varierer mye i forhold til størrelsen på foretaket og tjenester som de tilbyr. Når det er et stort foretak som tilbyr ulike tjenester til ulike kundegrupper og risikoutsatte bransjer spredt over store geografisk områder, skal revisjonsforetaket gjøre en mer omfattende risikovurdering enn med en mindre virksomhet (Finanstilsynet, 2020).

Ved risikovurdering er revisjonsforetaket utsatt både på grunn av interne forhold og eksterne forhold som foretaket må ta hensyn til i vurderingene, for eksempel når det gjelder interne forhold som er omtalt i hvitvaskingsloven § 7-2 a virksomhets art og omfang. Ved ansettelse av ny ansatt eller ansatt med lav kompetanse kreves det oppfølging og opplæring. Dessuten kan foretak som er spredt rundt omkring i større geografiske området være utsatt for manglende oppfølging. Dermed øker risikoen.

Når revisjonsforetak tilbyr ulike tjenester omtalt i hvitvaskingsloven §7-2 b. som for eksempel revisjon av årsregnskap, attestasjonstjenester eller rådgivninger er disse mer utsatt og må ta hensyn til dette ved risikovurderingen.

Når det gjelder eksterne forhold, det vil si type kunder og kundegrupper jf. hvitvaskingsloven § 7-2.c ved risikovurdering, skal revisor ta hensyn til mange faktorer som kan påvirke og øke risikoen for hvitvasking. Revisor vurderer for eksempel om kunden er norsk eller utenlandske statsborger, politisk eksponert (PEP), og om personer er kjente kriminelle eller har forbindelser til skatteparadiser. For eksempel dersom en reell rettighetshaver er etablert i et høyrisikoland må revisor være ekstra oppmerksom på dette. Personer kan være oppført i FN sine sanksjonslister eller EUs lister som driver med kriminelle handlinger eller være nærstående til noen oppført på listene, noe som gjør at revisor skal vurdere denne type trussel om hvor midlene opprinnelig stammer fra. Kunden kan være politisk eksponert eller handle på vegne av nære familiemedlemmer som øker risikoen knyttet til hvitvasking av utbytte eller korrupsjon. Kunden kan bruke bankkontoer eller eiendeler av personer som har ingenting med foretaket å gjøre (Finanstilsynet, 2020 & Lovdata, 2018).

3.2.2 Rutiner

Som nevnt tidligere det er omtalt i hvitvaskingsloven kapittel 3 §8 at foretaket skal ha hvitvaskingsrutiner. Ved risikovurderingen skal revisor håndtere de risikoene som er identifisert på en forsvarlig måte. Årsaken til å etablere gode rutiner er å redusere risikoen for hvitvasking. Rutiner skal tilpasses slik at foretaket kan forebygge og avdekke hvitvasking og dette skal oppdateres kontinuerlig når det er nødvendig at risikovurderingene endres. Alle ansatte i foretaket skal være kjent med rutinene og det skal foreligge en beskrivelse av hva som er iverksatt i foretaket (Finanstilsynet, 2020 & Lovdata, 2018).

Rutiner som foretaket etablerer skal være detaljert slik at hver ansatt kan vite hvilke kundetiltak som skal gjennomføres og hvordan ansatte skal utføre disse. Rutiner skal være oversiktlig med hensyn til kundetiltak når det gjelder utførelse av identifisering, kontroll eller bekrefte identitet, reelle rettighetshaverne, samt hvordan de skal håndtere politisk eksponerte personer.

Foretaket skal, basert på egen risikovurdering klassifisere kunder som lav, middels og høy. For eksempel settes risikoen høy når kunden er et foretak som drives av eller eies av en politisk eksponert person (Finanstilsynet, 2020).

Revisjonsforetak skal etablere rutiner som sikrer at opplæringsplikten hos deres ansatte gjennomføres og rutiner er kjent blant ansatte om når og hvordan den kontinuerlige oppfølginger av deres kunder skal gjennomføres basert på kundens risikoklassifisering.

Ifølge hvitvaskingsloven §35 kreves det at revisjonsforetaket har etablert internkontroll slik at foretaket kan kontrollere at hvitvaskingsrutiner blir fulgt opp. De viktigste kontrolloppgavene revisjonsselskapene skal gjennomføre er blant annet ifølge Finanstilsynet (2020):

- Kontrollere at revisjonsforetak har foretatt identitetskontroll av deres kunder
- At det er bekreftet hvem som er reelle rettighetshavere
- At det er blitt avklart om personer har en politisk eksponert status eller ikke
- Kontrollere at kundene er klassifisert basert på deres risikonivåer
- At det er skaffet tilstrekkelig informasjon for å avdekke eventuelle mistenkelige forhold
- Avdekke eller avkrefte mistanken og undersøke saken nærmere
- At revisjonsforetaket har overholdt rapporteringsplikten til Økokrim.

3.3 Kundetiltak

Formålet med kundetiltak er at revisjonsforetaket skal kjenne sine kunder, de må vite hvem deres kunder er, hvilke tjenester de benytter seg av i foretaket og størrelsen på kundeforholdet. Dette er et kjent prinsipp; KYC som står for “Know Your Customer” Dette er viktig når revisjonsforetak skal identifisere og avdekke eventuelle hvitvaskings mistanker. Når et revisjonsforetak har god kjennskap til identiteten til kundene og reelle rettighetshaverne kan revisjonsforetaket iverksette nødvendige tiltak slik at de kan avsløre og forebygge hvitvasking (Finans Norge, 2018).

På grunnlag av risikovurdering av kunder for hvitvasking krever hvitvaskingsloven §9 -1 at revisjonsforetaket skal gjennomføre kundetiltak etter §§ 10 til 20 og skal ha løpende oppfølging etter §24. Ved risikovurdering skal det tas hensyn til kundeforholdets formål, hvor mye penger som skal inngå i kundeforholdet, transaksjonsstørrelse og hvor lenge

kundeforholdet varer. Revisjonsforetak har plikt til å gjennomføre kundetiltak før etablering av kundeforhold (Lovdata, 2018).

Revisjonsforetak skal vurdere om hvorfor kunden vil etablere et kundeforhold. Hvis formålet er revisjonsoppdrag eller attestasjoner vil formålet være avklart slik at det er ikke nødvendig å samle inn flere opplysninger om formålet, Men hvis for eksempel en kunde som ikke er revisjonspliktige ønsker at et revisjonsforetak skal revidere deres regnskap eller hvis en kunde ønsker en annen type attestasjon hvor formålet er ikke avklart, skal foretaket vurdere hva som er årsaken til at kunden ønsker å opprette kundeforholdet, hvorfor kunden bruker deres tjenester og hva hensikten ved å bruke deres tjenester er (Finanstilsynet, 2020).

Etter at kundens formål og hensikter til kundeforholdet er avklart skal foretaket ta kopi og bekrefte rett kopi av legitimasjonsdokumenter jf. hvitvaskingsloven § 13. Følgende opplysninger skal ifølge Finanstilsynet (2020) samles inn om kunden er en bedrift

1. Det skal registreres foretakets navn
2. Hvordan er organisasjonsformen
3. Organisasjonsnummer skal registreres
4. Kontoradresse skal registrere
5. Revisjonsforetak skal registrere navnet på daglig leder samt styremedlemmer til kunden.

3.4 Undersøkelsesplikt

Ved revisjonsoppdrag vurderer revisor om regnskapet er med eller uten vesentlige feil, om det er tilsiktet eller utilsiktet feil og om kunden har fulgt regelverk som regnskaps- og bokføringsreglene, skattereglene. Hvis revisor oppdager feil eller mangler i årsregnskapet skal revisor kommunisere med kunden om å rette feilen. Blir feilen korrigert er det ikke nødvendig for revisor og ta en nærmere undersøkelse, men revisor skal følge med på om kunden reagerer mistenkelig når han/hun får beskjed om feilen. Mener revisor at kunden løser feilen på en mistenkelig måte, eller oppfører seg mistenkelig når feilen blir påpekt, må revisor være oppmerksom på om det kan være forsøk på hvitvasking (Finanstilsynet, 2020).

Ifølge hvitvaskingsloven §25 har revisjonsforetak undersøkelsesplikt når det har avdekket forhold som indikerer at midler har tilknytning til hvitvasking (Lovdata, 2018).

Faktorene som kan utløse undersøkelsesplikt er beskrevet i hvitvaskingsforskriften § 12. Revisjonsforetaket har undersøkelsesplikt når disse faktorene er tilstede, som for eksempel når en transaksjon mangler et legitimt formål, når det er store og komplekse transaksjoner, hvis transaksjonene er uvanlige i forhold til kundens kjente forretningsmessige transaksjoner, eller hvis disse transaksjoner er med kunder i et land eller områder hvor det ikke finnes tilfredsstillende tiltak mot hvitvasking (Regjeringen, 2016).

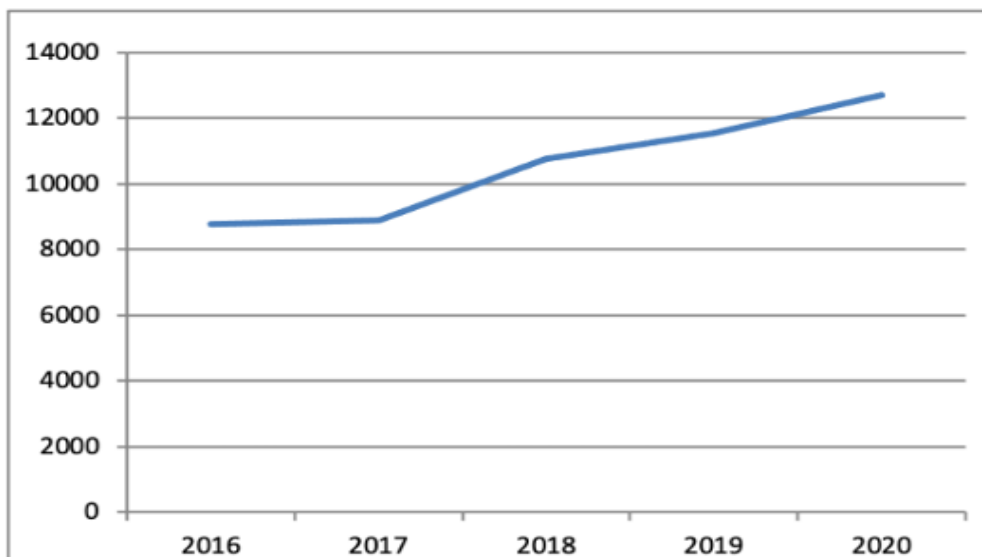
Et annet eksempel som kan indikere et mistenkelig forhold knyttet til hvitvasking, er blant annet når kunden mottar faktura med MVA uten at avsenderen er MVA registrert. Andre indikasjoner kan være når en bedrift mottar store beløp til tross for lav aktivitet, eller at ved kapitalinnskudd viser det seg at innskudd kommer fra en uidentifisert innskyter. I slike tilfeller har revisjonsforetaket undersøkelsesplikt (Finanstilsynet, 2020).

3.5 Rapporteringsplikt

Etter at revisjonsselskapet har utført undersøkelsesplikten rundt mistenkelige forhold under sitt arbeid og mistanken ikke blir avkrefet, vil rapporteringsplikten inntre. Forholdet skal rapporteres til Økokrim og dette er ikke i strid med taushetsplikten på grunn av plikten i hvitvaskingsloven å rapportere forholdet jf. hvitvaskingsloven §26-1 (Lovdata, 2018). Ifølge hvitvaskingsloven §28 har revisjonsforetak taushetsplikt overfor kunden og tredjepart at de foretar undersøkelser etter hvitvaskingsregelverket, samt at det er gitt opplysninger til Økokrim, og at etterforskningen er igangsatt. Det finnes unntak fra avsløringsforbudet ifølge hvitvaskingsloven §28 når revisjonsforetak deler opplysninger til Finanstilsynet eller påtalemyndigheter (Finanstilsynet, 2020).

3.6 MT- Rapport

Den sentrale aktør for å forebygge og bekjempe hvitvasking i Norge, er finansiell etterretning (EFE) som er underlagt Økokrim. EFE sitt hovedansvar er å behandle og analysere mistenkelige forhold som rapporteres av de rapporteringspliktige som er nevnt i hvitvaskingsloven, for eksempel et revisjonsforetak sender rapporter til Økokrim. Denne rapporten om mistenkelige forhold om hvitvasking kalles for MT- Rapport (Økokrim, 2019).

Figur 1: Sum MT- Rapporter siste 5 år, hentet fra (Økokrim, 2021).

Virksomhetsområde	2016	2017	2018	2019	2020
Advokater m.fl.	12	10	13	24	33
Andre jf. Hv-loven §4	97	191	119	198	355
Banker	6 266	5 599	6 888	7 604	8 541
E-pengeforetak	-	1	7	25	23
Forhandlere av gjenstander	62	34	-	-	-
Forsikringsselskap	68	77	108	259	306
Meglere	134	424	574	979	1154
Regnskapsførere	69	66	61	57	92
Revisorer	50	51	42	46	57
Verdipapirforetak mv.	9	5	4	9	11
Virksomhet for betalingsformidling	2 013	2 442	2 932	2 338	2 131
SUM MT-rapporter	8 780	8 900	10 748	11 539	12 703

Tabell 1: Antall rapporter om mistenkelig transaksjon fordelt på virksomhetsområdet, hentet fra (Økokrim, 2021).

Figur 1 og tabell 1 viser antall rapporterte mistenkelige transaksjoner per år fra 2016 til og med 2020 fra alle rapporteringspliktige grupper. Fra grafen ser vi at det har vært stabil rapportering, men så øker antall rapporteringer kraftig fra 2017. Fra tall rapportert i tabell 1 ser vi at revisjonsforetakene har en liten andel av rapporterte mistenkelige forhold til Økokrim. Når vi ser på sum av totale rapporterte forhold, har det vært et økende antall mistenkelige forhold i Norge i de siste årene.

Banker og betalingsformidling har høyeste antall MT- rapporter. Viktigheten av etterlevelsen av hvitvaskingsloven samt iverksetting av en mer risikobasert tilnærming blant de rapporteringspliktige kan være hovedårsaken. Samtidig har Finanstilsynet sendt et klart og pressende signal i form av overtredelsesgebyr som konsekvens ved brudd på den nye hvitvaskingsloven, noe som har ført til økning i rapporteringer (Politidirektoratet, 2020, s.35).

En av årsakene til at revisjonsforetakene ikke har så høy andel av de rapporterte mistenkelige forhold kan være siden revisor gjennomfører arbeidet normalt etter at eventuelle hvitvaskingstransaksjoner er gjennomført av kunder, og dette gjør det vanskelig for revisorer å avsløre ulovlige forhold. Andre årsaker kan være vesentlige mangler ved tilpasning av maler for rapportering som er laget av bransjeforeningene eksempelvis revisorforeningen, eller kan enkelte revisjonsforetak ikke ha nok oppmerksomhet rundt hvitvaskingsregelverket eller ha liten kunnskap om det (Politidirektoratet, 2020, s.46).

3.7 Sanksjoner

Finanstilsynet gjennomfører periodiske kontroller av revisjonsselskapene om etterlevelse av lov 01.juni.2018 nr. 23 om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering.

Det kreves at rapporteringspliktige skal avdekke og forebygge hvitvasking og terrorfinansiering ved etterlevelse av hvitvaskingsregelverket. Finanstilsynet mener i vedtaket om overtredelsesgebyr som ble utstedt til BDO og PWC at bruk av gebyret vil ha en viktig allmennpreventiv virkning når brudd på regelverket oppdages og sanksjoneres (Finanstilsynet, 2021, s.16).

Revisjonsselskapene skal rette seg etter hvitvaskingsregelverket. Ved brudd på en rekke plikter kan det ilegges overtredelsesgebyr. Straffegebyret beregnes basert på en helhetsvurdering. Disse momentene eller tiltakene har vi nevnt tidligere, og gjelder risikovurderinger, rutiner, kundetiltak, og undersøkelse og rapportering. Basert på hvitvaskingsloven §§ 49 og 50, kan vi besvare spørsmålene om hvordan og hvor mye gebyr skal beregnes.

3.7.1 Beregning av overtredelsesgebyr

§49.Overtredelsesgebyr (1) Dersom rapporteringspliktige eller noen som har handlet på vegne av et rapporteringspliktig foretak, har overtrådt §§ 6 til 8, kapittel 4, § 25, 26, 27,28, 30, 35, 36, 39, 42, forskrift gitt i medhold av disse bestemmelsene eller forskrift gitt i medhold av § 52, kan tilsynsmyndigheten ilegge den rapporteringspliktige foretak selv om ingen enkeltperson har utvist skyld.

§50.Vurderingsmomenter for forbud mot å ha ledelsesfunksjon og vedtak om overtredelsesgebyr

Ved vurderingen av om det skal [...] ilegges overtredelsesgebyr etter § 49, skal det blant annet tas hensyn til

- a) overtredelsens grovhet og varighet
- b) overtrederens grad av skyld
- c) overtrederens økonomiske evne
- d) den rapporteringspliktiges risikovurdering etter § 7 og rutiner etter § 8
- e) fordeler som er oppnådd eller kunne ha vært oppnådd ved overtredelsen
- f) om tredjeparter er påført tap
- g) graden av samarbeid med myndighetene
- h) eventuelle tidligere overtredelser av hvitvaskingsloven eller forskrifter med hjemmel i loven

De samme momentene skal hensyntas ved utmåling av overtredelsesgebyr.

Videre mener Finanstilsynet at det er viktig å opprettholde tilliten til hvitvaskingsregelverket og de rapporteringspliktige. Derfor skal det gjennomføres periodiske kontroller og ved oppdagelse av brudd på regelverket skal overtrederne sanksjoneres (Finanstilsynet, 2021, s.16).

Finanstilsynet har gjennomført periodiske tilsyn av de to store revisjonsselskapene PWC og BDO. Finanstilsynet kontrollerte revisjonsselskapene Price Waterhouse Cooper AS i perioden 7. til 25 oktober 2019 og BDO i perioden i perioden 2. til 17 september 2019 om etterlevelse av lov 1.juni.2018 nr.23 om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering.

Under kontroll av PWC og BDO oppdaget Finanstilsynet at selskapene har brutt en rekke momenter i hvitvaskingsloven. I neste avsnitt vil vi se hvilke momenter Finanstilsynet mener BDO og PWC har brutt.

3.7.2 Momentene Finanstilsynet mener PWC og BDO ikke har fulgt

1. Revisjonsselskapet PWC

Risikobransjer

Når det gjelder risikobransjer mener Finanstilsynet at PWC ved risikovurderingen mangler dokumentasjon om vurderinger av hvordan revisjonsselskapet kan bli misbruk til hvitvasking og terrorfinansiering fordi PWC har mange kunder i det som anses som høyrisikobransjer som (olje, gass, fiskeri, eiendomsutvikling, virtuelle valutaer, bruktbil, restaurant og persontransport). Selskapet klassifiserte 46 av om lag 29 500 revisjonskunder som høyrisiko, 106 som kunder med lav risiko og resterende kunder med medium risiko. Finanstilsynet mener at dette betyr at alle kunder i praksis vurderes til samme risikonivå og at det mangler vurderinger av risikoer knyttet til hver enkelt kunde (Finanstilsynet, 2021, s. 3 & 4).

Geografiske forhold

PWC har mer enn 1500 ansatte spredt på 28 kontorer over hele Norge samt et globalt revisjonsnettverk over 150 land. Under tilsynskontroll oppdager de at selskapets risikovurdering ikke inneholdt noen vurderinger og rutiner av noen av avdelingskontorene i Norge. Selskapet hadde ingen dokumentasjon som kunne redegjøre for at det har vurdert risikoen ved å være knyttet til globalt nettverk (Finanstilsynet, 2021, s.4).

Basert på hvitvaskingsloven §8 skal revisjonsselskapene ha skriftlige rutiner for å sikre etterlevelsen av hvitvaskingsregelverket samt den sentrale plikten i hvitvaskingsloven kapittel 4 handler om kundetiltak og løpende vurdering. Det kreves at hver enkelt kunde risikoklassifiseres for å sikre at riktige kundetiltak blir gjort. Dermed mener Finanstilsynet at

selskapet har brutt hvitvaskingsloven §8, jf. §9 grunnet mangelfulle rutiner for å risikoklassifisere hver enkelt kunde samt at det mangler skriftlige rutiner (Finanstilsynet, 2021, s.7).

2. Revisjonsselskapet BDO

Risikobransjer:

Under Finanstilsynets kontroll hadde ikke BDO dokumentasjon de kunne fremlegge om hvilke forhold i de enkelte bransjer som gjør at de ble klassifisert forhøyet risiko (Finanstilsynet, 2021, s.3).

Geografisk forhold:

BDO har mer enn 1500 ansatte som driver flere enn 70 kontorer i Norge og har cirka 43000 kunder. Under kontroll ble det avdekket at selskapets risikovurdering ikke inneholder noen vurdering om hvordan selskapet skal sikre tilstrekkelig etterlevelse av hvitvaskingsregelverket for alle kontorene (Finanstilsynet, 2021, s.4).

Selskapet har tilknytning til et globalt revisjonsnettverk som dekker over 170 land. Med et så stort nettverk kan selskapet bli eksponert for internasjonale kunder, reelle rettighetshavere. Siden hvitvasking skjer på tvers av landegrensener, vil kontakt med utenlandske eiere eller reelle rettighetshavere øker risikoen for at selskapet kan bli utnyttet som ledd i hvitvasking og terrorfinansiering. Selskapet hadde manglende vurdering knyttet til geografiske forhold, noe som utgjør en mangel i revisjonsselskapets virksomhets innrettede risikovurdering jf. hvitvaskingsloven § 7 (Finanstilsynet, 2021, s.4).

Under kontroll av BDO oppdaget Finanstilsynet at selskapet har brudd på en rekke momenter. Deriblant kan nevnes at selskapet har en mangelfull virksomhets innrettet risikovurdering ved utarbeidelse av rutiner.

Selskapet manglet skriftlige rutiner på sentrale områder som internkontroll, opplæring, og identifisering av reelle rettighetshavere (Solgård & Helle, 2021). De områdene Finanstilsynet (2021) mente BDO ikke fulgte i henhold hvitvaskingsregelverket var blant annet:

- Opplæring

- Risikoklassifisering av kunder
- Forstå eierskaps- og kontrollstrukturen til kunden
- Identifisering av reelle rettighetshavere
- Internkontroll
- Lagring av opplysninger

4. Metode

Forskning handler om å se nærmere på forhold mellom to eller flere variabler, og hensikten med forskning er å bidra til kunnskap om hvordan virkeligheten knyttet til en problemstilling egentlig ser ut. Forskere bruker ulike metoder for å oppnå målet.

Metode betyr at forskeren for å realisere et mål benytter seg av bestemte regler for å samle inn informasjon om virkeligheten samt hvordan den samlede informasjonen skal analyseres. Den sentrale delen av en empirisk forskning dreier seg om å samle inn data, analysere og tolke de. Metoden som er valgt skal ha de sentrale kjennetegnene som for eksempel systematisk, grundighet og åpenhet (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2016, s.25).

Vi har nevnt tidligere om revisors plikter for etterlevelse av hvitvaskingsloven og revisors roller og plikter som er direkte relatert til temaet for oppgaven vår det vil si revisors rolle i kamp mot hvitvasking og terrorfinansiering. I vår undersøkelse er vi avhengig av primærdata, der vi benytter oss av en kvantitativ tilnærming. Vår forskingsprosess går over fire faser: Forberedelser, datainnsamling, dataanalyse og rapportering (Johannessen et al., 2016, s.28).

4.1 Forberedelsesfasen

Som tidligere nevnt ønsker vi å finne ut revisors rolle i kampen mot hvitvasking og terrorfinansiering. Denne undersøkelsen skal bidra med å belyse viktigheten av revisor rolle når det gjelder identifisering, avdekking og forebygging av hvitvasking. Vi skal undersøke om revisjonsselskapene etablerer rutiner for opplæring av ansatte og kundetiltak, og om revisor har nok kunnskap om hvitvasking og terrorfinansiering. For å besvare på vår

problemstilling skal vi organisere og gjennomføre våre undersøkelser basert på en spørreundersøkelse som er et typisk kvantitativt design (Johannessen, et al., 2016, s.29).

4.2 Datainnsamling

Dataene som vi ønsket å samle inn skal vise og gjenspeile virkeligheten av vår undersøkelse. Ved den kvantitative metoden samler vi inn data ved hjelp av et spørreskjema med faste spørsmål og faste svaralternativ.

4.3 Forskningsdesign

I den tidlige fasen av en undersøkelse skal man ta hensyn til hva og hvem som skal undersøkes, og hvordan undersøkelsen skal gjennomføres. Forskere er avhengig av et fornuftig forskningsdesign slik at problemstillingen kan belyses på en god måte (Johannessen, et al., 2016, s.69).

Vi har benyttet et deskriptiv forskningsdesign i form av spørreundersøkelse for vår undersøkelse. Dette brukte vi til å samle inn data for å analysere problemstillingen. Vi har sendt spørreskjemaer til store, små og mellomstore revisjonsforetak i Norge hvor vi har bedt dem om å svare på undersøkelsen.

I samfunnsvitenskapelige forskning skiller man mellom to metoder kvalitative og kvantitative metoder for å samle inn data. Ved kvantitative metoder anvender forskere tall mens i kvalitative metoden anvendes med tekst (intervju) (Johannessen, et al., 2016, s.27).

4.4 Kvantitativ tilnærming

For å finne svar på problemstillingen var vi avhengig av å samle inn data. Vi benytter oss derfor av en kvantitativ tilnærming. Årsaken til at vi brukte kvantitative metoder med forhåndsbestemte svaralternativer er standardisering, der kunne vi se på likheter og variasjoner i måten deltakerne svarer på. Denne standardisering gir oss mulighet til å generalisere resultater fra utvalgte revisorer, til alle revisorer. Denne metoden ga oss mulighet til å samle inn data i løpet av kort tid slik at vi kunne analysere dataene og undersøke sammenhengen (Johannessen et al., 2016, s.261).

4.5 Primærdata spørreundersøkelsen

Vi har i vår undersøkelse benyttet primærdata hvor vi selv har laget spørsmålene og samlet inn data av utvalget som vi har sendt spørreskjemaet til. Vi har benyttet skalaer med fem verdier hvor deltakerne ble bedt om å se seg enig eller uenig i påstander. Slik fikk respondentene mulighet til å nyansere svarene sine ved å markere det området på skalaen som gjenspeiler deres oppfatning. Vi har tatt i betraktning antall spørsmål som skulle sendes til deltakerne. Siden svarene skulle analyseres har vi valgt å ikke stille et stort antall spørsmål, men heller ha spørsmål slik at det ble mer oversiktlig og håndterlig ved analysing av svarene (Johannessen et al., 2016, s.276).

Ved utforming av spørreundersøkelsen har vi tatt hensyn til at skjemaet skulle bli presentert på en oversiktlig måte samt at det ikke tar for lang tid å svare på undersøkelsen slik at vi kunne få mest mulig respons fra deltakerne.

Vi har laget 16 spørsmål med 5 mulige svaralternativer. Disse ble delt ut via nettsiden qualtrics.com til de ønskede målgruppene, deltakerne svarte på undersøkelsen uten at de ble kontrollert av oss. De fem første spørsmålene handler om kjønn, alder og utdanning som gir oversikt over respondentene kunnskap og forståelse av temaet vi skal gjennomføre. De neste spørsmålene handler om hovedproblemstillingen.

4.6 Forskningsetiske hensyn

Ved innsamling av data har vi tatt hensyn til meldeplikt og konsesjonsplikt i henhold til personopplysningsloven. Dersom man ved spørreundersøkelser kan identifisere respondentene enten direkte i form av navn eller personnummer eller indirekte gjennom en kombinasjon av opplysninger som eksempel kjønn, alder og stilling dreier det seg om personopplysninger. Siden deltakernes opplysninger i vår undersøkelse er anonyme, det vil si at det er ikke mulig å identifisere hver enkelt deltaker direkte eller indirekte faller dette utenfor personopplysningslovens definisjon og undersøkelsen vår trenger ikke å meldes (Johannessen et al., 2016, s.88).

4.7 Reliabilitet og validitet

Når vi skal vurdere kvaliteten på metoden som vi har brukt ved innsamling av data og analysing av resultatet i vår undersøkelse er vi avhengig av to sentrale elementer reliabilitet og validitet. Reliabilitet handler om hvor nøyaktig undersøkelsen har blitt gjennomført og hvor vidt vi kan stole på det endelige resultatet basert på vår måling. Validitet handler om hvilken grad resultatet som vi har fått gjennom undersøkelsen gir informasjon om det som ble formulert i problemstillingen (Grenness, 2001, s.141- 145).

Reliabilitet refererer til i hvilken grad vår datainnsamling vil gi konsistente og pålitelig funn. Ifølge Saunders, Lewis og Thornhill (2007, s.149) kan vi vurdere det ved å stille følgende spørsmål:

- 1- Vil tiltakene gi de samme resultatene ved andre anledninger?
- 2- Kommer andre til lignende observasjoner som vår?
- 3- Er det åpenhet i hvordan meningen ble laget av dataene?

Ifølge Robson (2002) er det ulike trusler mot reliabiliteten. Den første er deltakers feil hvor Robson (2002) hevder det å fullføre spørreskjema til forskjellige tider i uken kan føre til forskjellige resultater. Det bør derfor velges en nøytral tid. Vår undersøkelse foregikk elektronisk uten at vi som observatør kunne være til stede. Respondentens feil eller respondentens skjevhet kan påvirke reliabiliteten til vår data negativt hvor respondenten kan gi uriktige forklaringer, om de for eksempel er i en organisasjon som er preget av en autoritær lederstil eller oppriktige svar kan være en trussel for arbeidssikkerhet. For å øke påliteligheten sikret vi at respondentenes spørreskjema var anonymt samt kun de som jobber i revisjonsselskaper kunne delta i undersøkelsen (Saunders et al., 2007, s.149-150).

Utforming av spørreskjema vil påvirke svarprosent, påliteligheten og validiteten av data som man samler inn. For å maksimere svarprosent og pålitelighet måtte vi være nøye ved utforming av individuelle spørsmål, og tydelig utforming av spørreskjemaet samt at vi forklart selskapene hva formålet med spørreskjema var. Før vi sendte skjemaet til selskapene hadde vi pilot testing (Saunders et al., 2007, s.356).

4.8 Utvalgsstørrelse

Vi har valgt et visst antall revisjonsforetak til vår undersøkelse i stedet for å velge alle revisjonsforetakene i Norge. Den relative lave utvalgsmetoden har ulike fordeler. For det første sparer vi tid og kostnader samt den vil gi oss omtrent like nøyaktig og presise resultatet som om vi hadde undersøkt alle revisjonsforetakene i Norge. Vi har basert oss på et utvalgt med en håndterbar størrelse og dette vil ikke ha noen kvalitetsforringning i vår undersøkelse (Grenness, 2001, s.161).

For å bestemme utvalget har vi benyttet oss av en tilfeldig trekningsmetode. Vi har trukket ut noen tilfeldige revisjonsselskaper som vi fant på revisorforeningens hjemmeside. Vi spurte de tilfeldige utvalgte selskapene om de ville delta i undersøkelsen. Dette utvalget er representativt for hele populasjonen dermed kunne vi generalisere for alle enheter. Dette betyr at vi kan konkluderer med at resultatet i utvalget for vår undersøkelse kan gjelde for alle enheter.

Videre i oppgaven skal vi gjennomgå resultatet av spørreundersøkelsen som vi har mottatt fra respondentene.

5. Presentasjon av spørreundersøkelse

Vi vil nå presentere svarene fra spørreundersøkelsen vi har laget i forbindelse med oppgaven vår. Vi har benyttet oss av siden www.qualtrics.com for å lage spørreundersøkelsen.

Undersøkelsen består av 16 spørsmål, hvor 11 av spørsmålene er knyttet opp mot hvitvasking og terrorfinansiering. En fullstendig versjon av spørreundersøkelsen ligger i appendiks.

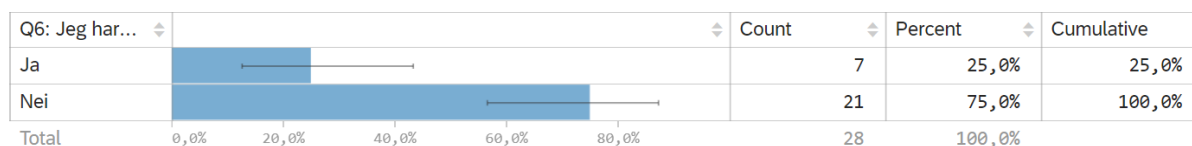
5.1 Deltakere

29 personer har deltatt i vår spørreundersøkelse hvorav 21 personer var menn mens 8 var kvinner. De fleste i deltakerne i undersøkelsen vår er enten mellom 25-35 år eller 46-55 år. Majoriteten av deltakerne har enten mastergrad eller bachelorgrad i regnskap og revisjon, mens et fåtall har andre utdanninger. Vi har fått svar fra deltakerne fra de fleste typer stillingsbeskrivelser, hvor den største svarprosenten kommer ifra Associates etterfulgt av

senior Associates og partnere. Revisorer som jobber med enten små eller mellomstore bedrifter står for 85% av svarene. Vi vil nå presentere resultatene fra de spørsmålene som omhandlet hvitvasking og terrorfinansiering.

5.2 Presentasjon av svar

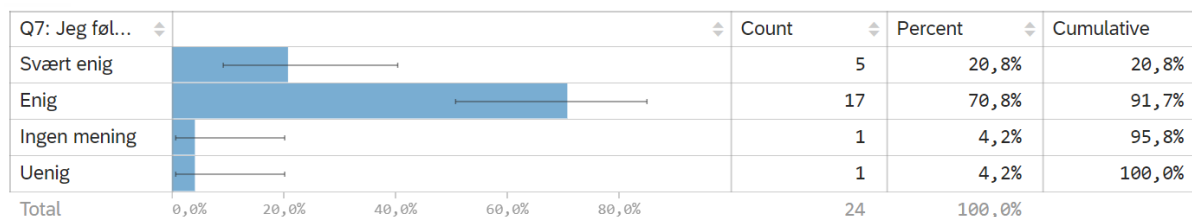
1. Jeg har opplevd hvitvaskingstilfeller i mitt arbeid.

Tabell 1

Norge har ikke strukturell og gjennomgående korrupsjon i økonomien og ligger på 7 plass på Transparency Internationals korrupsjonsindeks (Transparency International, 2018). Bare 25% av respondentene sier at de har opplevd hvitvaskingstilfeller i sitt arbeid som vist i tabell 1.

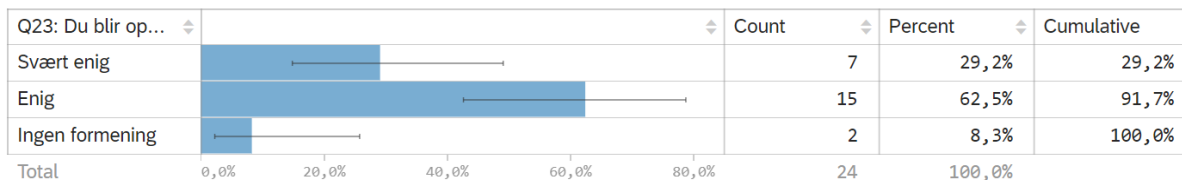
2. Jeg føler jeg har tilstrekkelig kunnskap om hva hvitvasking og terrorfinansiering er.

Tabell 2

Som nevnt tidligere i oppgaven er det et krav fra finanstilsynet at revisorer skal ha god kjennskap til hvitvasking og terrorfinansiering og revisjonsselskapene skal ha gode rutiner for å sikre at ansatte får nok opplæring. Nesten alle våre deltakere mener de har god kjennskap til både hvitvasking og terrorfinansiering som vi kan se i tabell 2.

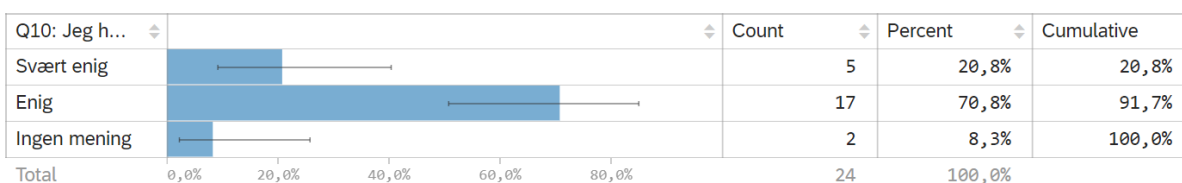
3. Du blir oppdatert kontinuerlig om endringer i hvitvaskingsloven og tilhørende forskrifter.

Tabell 3

Under samme krav fra finanstillynet om at revisorer skal ha god kjennskap til hvitvasking og terrorfinansiering, stilles det også krav om at revisorene skal oppdateres om det kommer endringer i hvitvaskingsloven. Som vi ser i tabell 3 sier de fleste deltakerne at de blir oppdatert ved endringer.

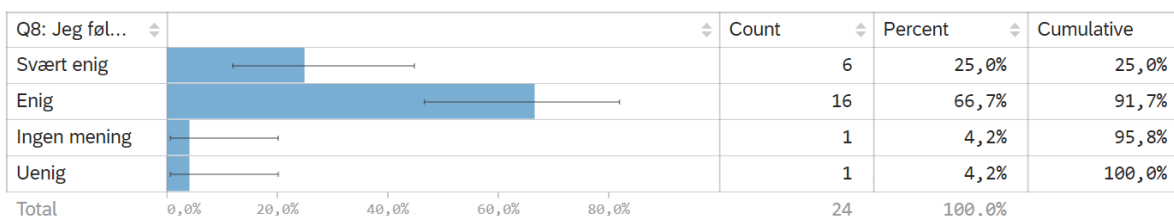
4. Jeg har god kjennskap til revisors plikter etter hvitvaskingsloven.

Tabell 4

Som vi tidligere har nevnt står det i hvitvaskingsloven at revisorer har plikt til å ha en risikobasert tilnærming, kundetiltak, undersøkelsesplikt og rapporteringsplikt. Dette er sentrale plikter for en revisor både før og etter aksept av en ny kunde. Som vi ser i tabell 4 svarer majoriteten av deltakerne at de har kjennskap til pliktene.

5. Jeg føler jeg har tilstrekkelig kunnskap om hvilke bransjer som anses som risikofylte innenfor hvitvasking og terrorfinansiering.

Tabell 5

Det stilles krav fra finanstillynet (Finanstillynet, 2020) om at revisorer skal ha kunnskap til hvilke bransjer som anses som risikofylte innenfor hvitvasking og terrorfinansiering. De tre bransjene som anses som mest risikofylte er kryptovaluta, nye betalingstjenester og næringsvirksomhet (Politidirektoratet, 2020), men det er også betydelig risiko i bransjer som

utenlandske bettingselskap og eiendomsmarkedet. Revisorer må også være obs på geografiske forhold, om man har kunder med forbindelser eller er reelle rettighetshavere i land som anses som risikofylte. Revisorer må også passe på at selskapene ikke har forbindelser med land som har internasjonale sanksjoner eller restriktive tiltak, som for eksempel Iran som anses som et høyrisikoland for terrorfinansiering (Politidirektoratet, 2020).

Om revisjonsselskapet har kunder innenfor bransjer med høy risiko forventes det at man viser større aktsomhet, og at man inkluderer dette i risikovurdering av kundene. Nesten alle respondentene har svart at de har kunnskap til hvilke bransjer som anses som risikofylte som vi kan se i tabell 5.

6. Jeg har god kjennskap til hvorfor revisjonsforetaket kan være sårbart for å bli brukt som ledd i hvitvasking eller terrorfinansiering.

Q9: Jeg har...	Count	Percent	Cumulative
Svært Enig	5	20,8%	20,8%
Enig	13	54,2%	75,0%
Ingen mening	3	12,5%	87,5%
Uenig	3	12,5%	100,0%
Total	24	100,0%	

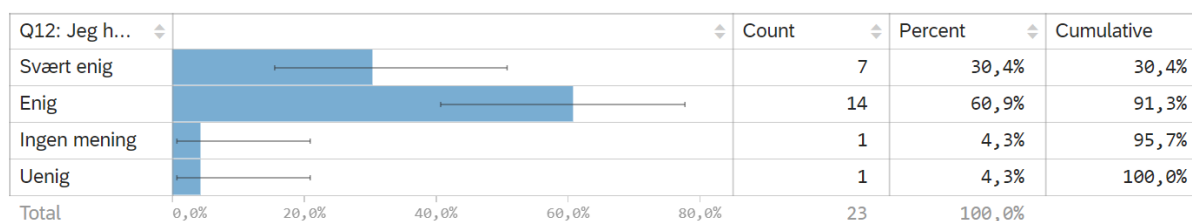
Tabell 6

I revisorloven § 1-2 står det at en revisor er allmennhetens tillitsperson ved revisjon av revisjonspliktige selskap. Foretak kan derfor benytte godkjente revisorer for å skape legitimitet for sin bedrift. Et av de viktigste bidragene en revisor kan gi i kampen mot hvitvasking, er å ikke godkjenne et regnskap hvor det forekommer hvitvaskingsaktivitet. I hvitvaskingsloven §7 står at det rapporteringspliktige skal identifisere og vurdere risikoen for hvitvasking og terrorfinansiering knyttet til sin virksomhet. Dette vil si at ifølge hvitvaskingsloven må alle revisjonsselskap ta stilling til hva som gjør sin virksomhet sårbare mot hvitvaskingstilfeller, og om det er forhold som krever ekstra oppmerksomhet (Regnskap Norge, 2020).

Revisjonsselskaper er ofte spesielt sårbare for å utnyttes som et ledd i hvitvasking ved levering av sine rådgivningstjenester, da særlig innenfor selskaps- og skatterådgivning. I undersøkelsen har 75% av deltakerne svart at de har enten svært enig eller enig i påstanden om at de har god kjennskap til hvorfor revisjonsselskaper kan være sårbare. 12.5% har svart

at de har ingen mening, og 12.5% har svart at de er uenige. I PST (2020) sin rapport om risikoen for hvitvasking og terrorfinansiering i Norge, sier de at en av hovedrisikoene for revisorer er at de viser liten grad av aktsomhet, og at dette kan føre til at revisorer gir tillit til virksomheter som er involvert i hvitvasking.

7. Jeg har god kjennskap til foretaket mitt sine rutiner for å bekjempe hvitvasking.

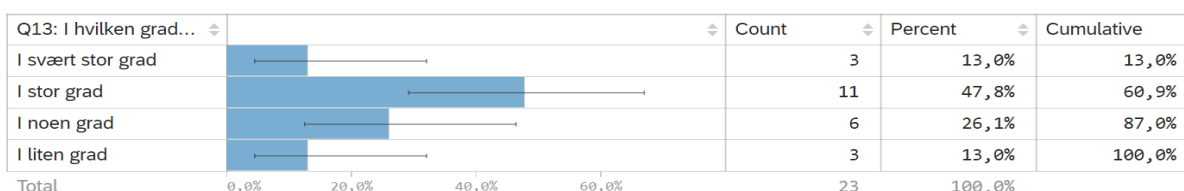

Tabell 7

Revisjonsselskap skal ha rutiner som skal forklare hvordan de ansatte skal kunne gjennomføre tiltak som er nødvendige for å oppdage risikoer i foretaket, og som er nødvendige for å oppfylle hvitvaskingsregelverket. Rutinene skal være så enkle at ansatte skal kunne vite hvilke tiltak som må gjennomføres og hvordan de skal utføre dem (Finanstilsynet, 2020).

Det stilles krav til at ansatte skal få opplæring i rutinene, og at de har god kjennskap til dem. Som vi ser fra tabell 7 svarer nesten alle deltakerne at de har god kjennskap til rutinene. Etersom dette er et krav fra Finanstilsynet og et viktig ledd i bekjempelsen av hvitvasking og terrorfinansiering, skulle alle deltakerne ha svart at de var enige.

8. I hvilken grad tror du brukerne (kunden, offentlige og private) av regnskapet forventer at revisor avdekker hvitvasking?

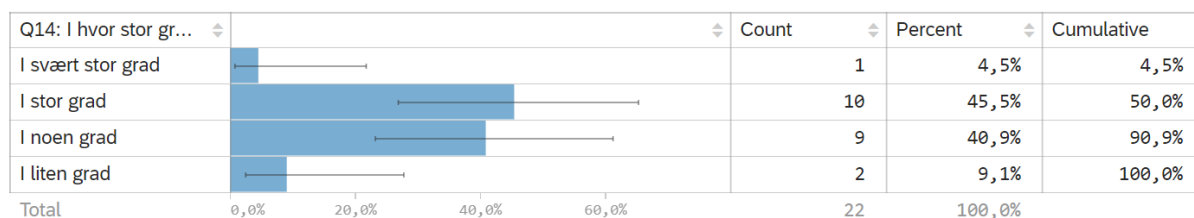

Tabell 8

Revisor er allmennhetens tillitsperson, og øke brukernes tillit til regnskapet er formålet med revisjon. Med tiltenkte brukerne menes, eierne, ansatte, leverandører, kreditorer og myndigheter. Denne tilliten kan oppnås ved at revisor uttrykker sin mening om at regnskapet i all vesentlighet er utarbeidet i samsvar med lover og forskrifter jf. ISA 200 pkt. 3, dette

viser at brukerne av regnskapet har store forventninger til revisorene knyttet til identifisering og forebygging av økonomiske kriminalitet. I tabell 8 ser vi at flertallet mener i stor eller svært stor grad at forbrukerne forventer at revisorer kan forebygge hvitvasking og terrorfinansiering.

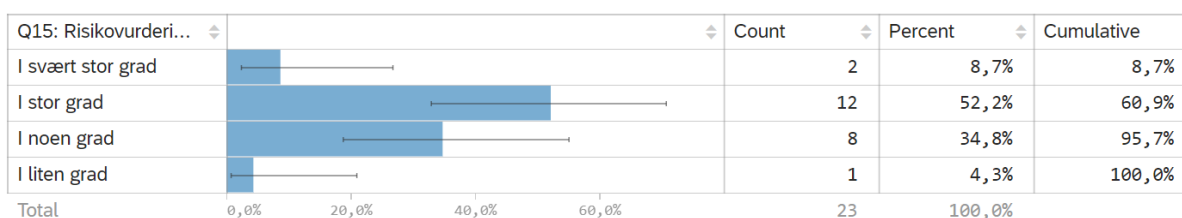
9. I hvor stor grad tror du det er mulig for revisor å forebygge hvitvasking gjennom revisjonen?

Tabell 9

Vi har tidligere nevnt at en utfordring for revisorer i avdekning av hvitvasking er at transaksjonene som oftest skjer før en revisor kommer på banen, og mange revisorer kan derfor oppleve det som utfordrende å avdekke de mistenkelige transaksjonene. Det er derfor flere revisorer som mener det er begrenset hvor mye de kan gjøre i kampen mot hvitvasking og terrorfinansiering. I vår undersøkelse er respondentene delt, hvor 50 % mener de i svært stor eller stor grad kan forebygge hvitvasking, mens 50 % mener de i noen eller liten grad kan forebygge. Samtidig ser vi at dette i stor grad stemmer overens med de forventningene revisorer tror brukerne av regnskapet har til dem, som vi så i tabell 8.

10. Risikovurdering av kunder oppdateres når det foreligger ny kunnskap om nye metoder og trender for hvitvasking og terrorfinansiering.

Tabell 10

Revisjonsselskaper må oppdatere risikovurderingen til sine kunder jevnlig. Ifølge finansstilsynet må den minimum oppdateres årlig, men ved behov må den oppdateres hyppigere. Et av kriteriene for å oppdatere risikovurdering, er at det foreligger ny kunnskap

om metoder og trender for hvitvasking og terrorfinansiering. Ved innførelse av ny metodikk for hvitvasking, kan bransjer som tidligere har blitt vurdert som lavrisikobransjer, vurderes til høyrisikobransjer. Covid-19 støtteordningene har ifølge PST (2020) ført til nye utfordringer, ettersom de statlige lånegarantiene og støtteordningene kan utnyttes for å hvitvaske penger. I tabell 10 ser vi at 60.9% av respondentene svarer at de i svært stor eller i stor grad oppdaterer risikovurdering av kunder. 34,8% sier de oppdaterer i noen grad, mens 4,3% oppdaterer i liten grad. Om ikke risikovurderinger oppdateres kan dette føre til store sårbarheter for revisjonsselskapene ved at de lettere kan godkjenne regnskap som inneholder hvitvasking eller terrorfinansiering.

11. I hvilken grad tror du det forekommer hvitvasking og terrorfinansiering i Norge?

Q20: I hvilken grad...	Count	Percent	Cumulative
I svært stor grad	3	14,3%	14,3%
I stor grad	5	23,8%	38,1%
I noen grad	11	52,4%	90,5%
I liten grad	2	9,5%	100,0%
Total	21	100,0%	

Tabell 11

Til slutt spurte vi respondentene i hvilken grad de selv tror det forekommer hvitvasking og terrorfinansiering i Norge. I rapporten fra PST (2020) blir revisorer kritisert for å ha manglende oppmerksomhet rundt hvitvasking, og en forklarende grunn til det kan være at revisorer ikke føler hvitvasking og terrorfinansiering er et stort problem. I vår undersøkelse ser vi i tabell 11 at 38,1 % svarer at det forekommer i stor eller svært stor grad, mens 52,4% svarer at det forekommer i noen grad og 9,5% at det forekommer i liten grad.

6. Analyse

Vi vil i dette kapittelet analysere svarene vi har fått i spørreundersøkelsen. Vi vil prøve å trekke ut sammenhenger vi ser i undersøkelsen, og knytte dem opp mot teorier som lettere kan gi oss svar, på hvorfor vi har fått de resultatene vi har fått.

6.1 Overconfidence bias

Spørreundersøkelsen vår viser at deltakerne våre gir positive svar til deres kunnskaper om hvitvaskingsloven og hva hvitvasking og terrorfinansiering innebærer. Det er kun 1 respondent som svarer negativt på spørsmål om de har tilstrekkelig kunnskap om hvitvasking og terrorfinansiering, eller om de har god kjennskap til revisors plikter etter hvitvaskingsloven. Nesten alle respondentene svarer positivt på at de kjenner til sitt foretak sine rutiner for å bekjempe hvitvasking og terrorfinansiering, og nesten alle svarer positivt på spørsmål om de har tilstrekkelig kunnskap om hvilke bransjer som anses som risikofylte.

Dette er noe overraskende ettersom revisorbransjen får kritikk i PST sin trusselvurdering for å ha manglende oppmerksomhet på hvitvaskingslovgivningen og spesifikt på at det er enkelte bransjer med høyere risiko enn andre (Politidirektoratet, 2020). Det ble også i 2021 gitt ut bøter til PWC og BDO for brudd på en rekke momenter i hvitvaskingsloven, hvor begge firmaene blant annet ble ilagt bøter for å ha for dårlige rutiner på risikoklassifisering av kunder. BDO fikk også sanksjoner for å ha for dårlige opplæringsrutiner. Revisorer har også mye lavere antall MT-rapporter enn andre rapporteringspliktige bransjer, selv om det også er naturlige forklaringer på dette som at transaksjonene ofte har skjedd før revisorene ser dem.

Etttersom det er en tydelig forskjell fra kritikken mot revisorer fra Finanstilsynet, og svarene vi har fått i spørreundersøkelsen, kan dette tyde på at revisorene vi har spurt har overdreven tro på egne ferdigheter. Dette er et fenomen kjent som Overconfidence bias (Moore, 2018). Om revisorer vurderer seg selv til å være mer kompetente enn de egentlig er, kan konsekvensen være at de overser viktige tegn på hvitvasking. De kan også mene at kompetansen de sitter på er tilstrekkelig nok, og derfor overse behov for forbedringer. På denne måten kan mistenkelige transaksjoner gå uopptaget, og det kan føre til underrapportering og at revisorer lettere kan utnyttes til hvitvasking og terrorfinansiering.

6.2 Økonomiske motiver

Nærmest alle respondentene gir positive svar når de blir spurt om deres kunnskap knyttet til hvitvasking og terrorfinansiering. Til tross for dette ser vi at revisorer har lave MT-rapporter og har fått kritikk fra finanstilsynet. I tabell 11 ser vi at 52,4% svarer at de tror hvitvasking i Norge forekommer i noen grad, mens 38,1% svarer at det forekommer i stor, eller svært stor

grad. 9,5% svarer at det forekommer i liten grad. På spørsmål om i hvor stor grad revisorer kan forebygge hvitvasking svarer 50% i stor eller svært stor grad, mens 50% svarer i noen grad eller i liten grad. Om en revisor har liten tro på at det forekommer hvitvasking og at det er begrenset hvor mye som kan bli gjort for å forebygge det, kan terskelen for å melde inn mistenkelige transaksjoner bli mye høyere. Bazerman et al (2002) støtter opp om dette ved at mennesker vil unngå ubehagelige situasjoner, som å melde en kunde til Økokrim. Mennesker er mer villige til å skade fremmede enn personer de kjenner, spesielt når det gjelder betalende kunder. En revisor som mistenker tvilsom regnskapsføring, må dermed velge kanskje ubevisst, mellom å potensielt skade sin klient ved å tvile på selskapets kontoer, eller å skade et samfunn revisoren ikke kjenner, ved å unnlate å motsette seg de mistenkelige postene. Gitt denne problemstillingen, kan revisorer ubevisst være mer tilbøyelige til å godkjenne tvilsomme regnskap, og deres beslutningsskjevheter vil kunne bli sterkere om deres personlige bånd til kunden øker. Jo lengre en revisor betjener en bestemt klient, jo vanskeligere kan det være å skade klienten (Bazerman et al., 2002).

Revisorer har sterke forretningsmessige grunner til å bli godt likt av kundene sine, og dette kan gjøre revisorer motivert til å godkjenne kunders regnskap. Revisorer sparkes og anses av de selskapene de skal revidere, og det er velkjent at revisjonsforetak kan bli sparket av kundene sine om de leverer ugunstige revisjoner (Bazerman et al., 2002).

Selv om et revisjonsforetak kan håndtere tapet av en klient, kan det være et stort profesjonelt tap for revisoren som er ansvarlig for kunden. De siste årene har revisjonsbyrå i større grad begynt å selge lukrative konsulenttenester til kundene sine, og de har derfor brukt revisjonen som en måte å bygge relasjoner og markedsføre seg selv på (Bazerman et al., 2002). Den underliggende motivasjonen til å melde inn mistenkelige transaksjoner kan derfor være små, både for ledergruppen og individuelle revisor, ettersom dette kan skape en ubehagelig situasjon mellom revisor og kunde, og i verste fall tap av kunden.

6.3 Heuristikker og bias

Alle respondentene utenom 2 svarer at de er enig eller svært enig i at de har tilstrekkelig med kunnskap om hvilke bransjer som anses som risikofylte. Det er derimot en del mer variasjon i svarene når vi spør om risikovurdering oppdateres når det foreligger ny kunnskap, nye

metoder eller nye trender for hvitvasking og terrorfinansiering. Her svarer 14 i stor eller svært stor grad, mens 9 svarer i noen eller liten grad. Som tidligere nevnt har det blitt gitt ut bøter av finanstillsynet til revisjonsselskaper som har hatt for dårlige rutiner rundt risikoklassifisering av kunder. I tillegg har PST kritisert revisorbransjen for manglende oppmerksomhet rundt at noen bransjer har høyere risiko enn andre. En årsak til at det kan være utfordrende for revisorer å få en riktig risikovurdering av kunder kan være kognitiv bias, beslutningsskjevheter eller bruk av heuristikker.

Heuristikk er en mental snarvei som lar folk løse problemer og gjøre vurderinger raskt og effektivt. Disse tommelfingerregelstrategiene kan forkorte beslutningstiden og lar folk fungere uten å hele tiden stoppe for å tenke på deres neste handlemåte. Heuristikk er nyttig i mange situasjoner, men de kan også føre til kognitive skjevheter (Cherry, 2021).

Teorien antyder at enkeltpersoner stoler på heuristikk for å redusere kompleksiteten når man skal bedømme sannsynligheten for usikre utfall (Tversky & Kahneman, 1974). Tidligere eksperimentell forskning innen regnskap viser at revisors vurderinger blir negativt påvirket av bruk av heuristikk (f.eks. Joyce & Biddle, 1981, og McMillan & White, 1993). Man kan også se på et eksperiment gjort av Money Magazine hvor de sendte regnskapet til en hypotetisk familie til 30 revisorer med ekspertise innenfor skatt, og spurte: "Hvor mye skylder denne familien i skatt for året?" Ingen av revisorene var enige. Utvalget av svar var sjokkerende. I 1992 varierte utvalget fra \$ 16 219 til \$ 46 564, en forskjell på 187% (Tritch, 1992).

Hvorfor var svarene fra revisorene så forskjellige på et tema som fremstår så objektiv som et regnskap? Money Magazine fant ut at flere av momentene i undersøkelsen som inntekt, hva som er fradragsberettiget og hva som var riktig å avskrive, var subjektive spørsmål og ikke objektive. Det er ikke alltid klare regler i en revisors arbeid, og man må ofte ta i bruk faglig skjønn for å løse regnskapsmessige problemstillinger som for eksempel i hvilken periode en inntekt skal bokføres (Bazerman et al., 2002). Dette vil følgelig også være et problem når man skal vurdere om noe skal risikoklassifiseres som høy risiko eller ikke.

Faglig skjønn er noe man må bruke alle arbeidsmiljø der fagfolk tar viktige daglige beslutninger. Ifølge International Standard On Auditing (ISA 200) er faglig skjønn definert som "anvendelse av relevant opplæring, kunnskap og erfaring, innen kontekst gitt av

revisjon, regnskap og etiske standarder, for å avgjøre handlingsmåter som er hensiktsmessige i forhold til revisjonen engasjement”.

Som svar har revisjonsregulatorer introdusert revisjonsstandarder, opplæring og kvalitetskontroll prosedyrer ment både for å øke bevisstheten blant revisorer om konsekvensene av å bruke heuristikk og for å minimere bruken av disse heuristikkene i praksis (KPMG, 2011).

Så lenge man har mulighet til å tolke informasjon på forskjellige måter, vil bias kunne være et problem. Som vi så i eksperimentet om hvor mye skatt en familie skulle betale, har folk en tendens til å komme til forskjellige konklusjoner når det er rom for tolkning. Selv om det er mange regnskapsbeslutninger som ikke er åpen for tolkning, som for eksempel å etablere en riktig konverteringskurs for valutakurser, som innebærer bare å sjekke dagens valutakurs, er det mange andre beslutninger som krever tolkning av tvetydig informasjon. Revisorer har mye rom for tolkning når de må svare på noen av de mest grunnleggende økonomiske spørsmålene: Hva er en investering? Hva er en utgift? Når skal inntektene innregnes. Som Joseph Berardino, Arthur Andersens tidligere administrerende direktør, sa i sitt vitnesbyrd til kongressen om Enron-skandalen “Mange tror regnskap er en vitenskap, at det er et tall, hvor inntjening per aksje er tallet, og det er et så presist tall at det kunne ikke være to øre høyere eller to øre lavere. Jeg kommer fra en skole som sier at det virkelig er mye mer en kunst” (Bazerman et al., 2002, s.3).

6.4 Kildetroverdighet

Vi har tidligere nevnt at noe som er utfordrende for revisorer i kampen mot hvitvasking og terrorfinansiering, er at de ikke ser de mistenkelige transaksjonene før etter de er blitt gjennomført. Disse transaksjonene kan fra før av blitt godkjent av ledelsen og selskapets regnskapsfører. I noen tilfeller har selskaper egne interne revisorer som kan ha godkjent dem. I tillegg skal revisorer vurdere ut ifra informasjonen de får, hvor stor hvitvaskings og terrorfinansieringsrisiko det er i selskapet. Ut ifra undersøkelsen vår har revisorene vi har spurt god kunnskap til hvitvasking og terrorfinansiering, samt kunnskap om hvilke bransjer som skal anses som risikofylte. Et problem i risikovurderinger samt i gjennomgang av mistenkelige transaksjoner er at revisoren får denne informasjonen oversendt fra en

formidler, og hvordan revisoren oppfatter denne formidleren, kan påvirke hvordan revisoren oppfatter informasjon.

Kildetroverdighet er et “begrep som ofte brukes for å antyde en kommunikatørs positive egenskaper som påvirker mottakerens aksept av en melding” (Ohanion, 1990, s.41).

Kildetroverdighetsteorien er en etablert teori som først ble studert av Carl I. Hovland og Walter Weiss tidlig på 1950-tallet. Teorien sier at det er mer sannsynlig at enkeltpersoner blir overbevist om kilden kommer fra en person som blir oppfattet som en ekspert eller pålitelig. Dette betyr at effektiviteten av kommunikasjonen er avhengig av holdningen til publikum mot formidleren (Hovland & Weiss, 1951). I 1961 bygget Helbert Kelman på Hovland og Weiss’ teori og foreslo et teoretisk rammeverk som kan forklare hvilke egenskaper som vil påvirke mottakerens aksept av en beskjed (Kelman, 1961).

Internalisering: Som skjer når et individ godtar en melding som er imot sitt eget verdssystem. Det betyr at hvis den enkelte mener formidleren er pålitelig eller en ekspert, kan han / hun være mer overbevist om å godta beskjeden.

Identifikasjon: Enkeltpersoner kan herme etter andres atferd / holdninger fordi de ønsker å etablere / opprettholde et forhold til en ønsket gruppe mennesker / enkeltpersoner. Et vanlig eksempel er attraktive kilder sammenlignet med lite attraktive kilder.

Overholdelse: Oppstår når enkeltpersoner godtar en beskjed i håp om egen gevinst, dette kan omfatte noen form for belønning. Overholdelse skjer også hvis den enkelte godtar en melding i frykt for en spesifikk straff.

Det er en egen standard ISA 620 som regulerer hvordan en revisorer skal forholde seg til arbeid gjort av tredjeparter. Essensen av en finansiell revisjon er å søke etter og evaluere bevis for nøyaktighet av ledelsens påstander. Kilder for slike bevis kan være troverdige tredjeparter som advokater, verdsettelsesekspert og interne revisorer. Det er veldig vanlig at eksterne revisorer bruker andres verk, og i de fleste tilfeller gir dette den eksterne revisor muligheten til å redusere den planlagte revisjonstiden (Regjeringen, 2017).

Ved å bruke andres arbeid må den eksterne revisor huske at han / hun er den eneste ansvarlige for revisjonsuttalelsen. Dette betyr at revisor må være oppmerksom på hva han / hun anser som passende revisjonsbevis. ISA 620 forklarer at det er revisors jobb å avgjøre om

det er behov for å bruke arbeidet til en ekspert. Hvis revisor bestemmer seg for å bruke andres arbeid, så må revisor ha en passende forståelse av det fagfeltet, slik at revisoren tilstrekkelig kan vurdere arbeidet som er utført av eksperten (Regjeringen, 2017).

7. Konklusjon

Gjennom vår empiriske forskning har vi kommet frem til noen tvetydige svar. På den ene side, svarer nesten alle revisorene at de har god kunnskap om hvitvasking og terrorfinansiering, og hva deres plikter er etter hvitvaskingsloven. På den andre side svarer halvparten av respondentene mer negativt på om revisorer kan forebygge hvitvasking og terrorfinansiering. Finanstilsynet har strenge krav til revisorer og har gjentatte ganger kritisert revisorbransjen for manglende kunnskap og oppmerksomhet rundt hvitvaskingslovgivningen. I vår undersøkelse kan vi ikke finne igjen denne kritikken, og det kan se ut som det eksisterer et forventningsgap mellom hvilken kunnskap revisorene føler de besitter, og hvilken kunnskap finanstilsynet forventer at revisorene skal ha. Avvikene mellom revisorene og myndighetene kan forklares med noen psykologiske teorier som understreker at det kan være vanskelig for revisorer å melde fra om mistenkelige transaksjoner.

Analysen vår viser at revisorene har stor tro på egne ferdigheter og kompetanse når det gjelder hvitvasking og terrorfinansiering. Økokrim og Finanstilsynet mener det er et forbedringspotensial, og at det er et for lavt kunnskapsnivå i revisjonsbransjen, dette kan tyde på at revisorenes tro på egen kompetanse ikke er reell, og at de har overdreven tro på egne ferdigheter. Vi ser også i form av analysen at det at revisorene ofte har et godt forhold til sine klienter kan være en svakhet i kampen mot hvitvasking og terrorfinansiering.

Om en revisorer har liten tro på at det forekommer hvitvasking samtidig som de har et godt kundeforhold, kan terskelen for å melde inn mistenkelige transaksjoner bli mye høyere. Et annet punkt revisjonsbransjen har blitt kritisert for er deres risikoklassifisering av kunder. Dette kan også bli mye vanskeligere og gjennomføre når man har en relasjon til kunden. Vi har sett i analysedelen at man tolker informasjon annerledes etter hvem man får den av, og det kan være vanskelig å klassifisere en kunde man respekterer som høyrisiko. Ut ifra

undersøkelsen vår har 25 % opplevd hvitvaskingstilfeller og 61,9% tror hvitvasking forekommer i noen eller liten grad i Norge. Å forebygge hvitvasking og terrorfinansiering gir ikke noe umiddelbar eller synlig gevinst for revisjonsselskapene. Det gir heller ikke noen synlige konsekvenser for den enkelte revisor å ikke forebygge, selv om man kan argumentere for at det kan gi synlige konsekvenser for bedriften å ikke forebygge mot hvitvasking og terrorfinansiering i form av tap av omdømme. Den ubehagelige situasjonen og de økonomiske konsekvensene som kan komme av og ikke godkjenne et regnskap er derimot veldig synlige for revisorene.

Regnskap er heller ikke en eksakt vitenskap, og det er mye profesjonelt skjønn som må benyttes. Ulike revisorer kan komme frem til ulike svar på hva som er inntekt, hva som er kostand, og hva som er riktig å avskrive eller nedskrive. Dette vil også føre til at ulike revisorer vil kunne ha en forskjellig definisjon på hva som ser ut som en mistenkelig transaksjon. Beslutningsskjevheter kan påvirke revisorer til å overse indikasjoner på hvitvasking og terrorfinansiering. Dette kan resultere i redusert oppmerksomhet, og at mistenkelige transaksjoner ikke blir rapportert og undersøkt nærmere.

Myndighetene burde gjerne minske forventningene til at revisorer skal fungere som en forebyggende kraft mot hvitvasking og terrorfinansiering. Det ser ut som det er en mangel på enighet mellom hva myndighetene forventer av revisorer og hva revisorer selv mener de kan forebygge. En av årsakene til dette kan være at revisorer er pålagt rapporteringsplikt fra myndighetene, men til forskjell fra andre rapporteringspliktige bransjer søker ikke revisorer aktivt gjennom transaksjoner. Revisorer får kun tilgang til transaksjoner når de har inngått et aktivt kundeforhold, og etter at transaksjonene har blitt gjennomført. Det at revisorer må melde inn transaksjoner som allerede har skjedd, kombinert med at de kjenner kunden, kan gjøre det mye mer utfordrende for revisorer å forebygge hvitvasking og terrorfinansiering. Samtidig er det ingen tvil om at hvitvasking og terrorfinansiering kan føre til store samfunnsproblemer og at man trenger et sterkt regelverk for å bekjempe det, og en konsekvens av enklere krav til revisorer kan være at færre mistenkelige transaksjoner blir meldt inn. Revisorer må ha en rolle i kampen mot hvitvasking og terrorfinansiering, men rollen burde vært bedre definert av myndighetene.

Basert på våre resultater er det noen muligheter for fremtidig forskning, hvorav den første ville være å gjøre den samme forskningen som presenteres i denne oppgaven, men med en større og mer variert gruppe. Dette kan gi mer nøyaktige resultater og gjøre det enklere å generalisere og trekke konklusjoner.

I analysen vår argumenterer vi blant annet for at revisorer har overdreven tro på egne ferdigheter, samt at de har økonomiske motiver til å godkjenne “tvilsomme” regnskap. Det hadde vært interessant å se en forskning som i større grad utforsket disse påstandene. Dette kunne blant annet blitt gjort ved og gi revisorer problemstillinger rundt hvitvasking og terrorfinansiering som skal løses, slik at vi bedre kan teste kunnskapsnivået.

Det hadde også vært spennende å se om Finanstilsynets gjør riktig i og bruke trusler som straff og bøter som motivasjonsmiddel for revisorer i kampen mot hvitvasking og terrorfinansiering. Som vi har argumentert for i oppgaven er det per dags dato ingen synlige gevinster for revisorer å melde inn mistenkelige transaksjoner, men heller synlige konsekvenser i form av en ubehagelig situasjon som kan oppstå mellom revisor og kunden. En ny forskning kunne vurdert om en intensivordning fra Finanstilsynet hadde vært mer effektiv.

Litteraturliste

Bazerman, M. H., Loewenstein, G., & Moore, D. A. (2002). *Why Good Accountants Do Bad Audits*. Harvard Business Review. Hentet fra <https://hbr.org/2002/11/why-good-accountants-do-bad-audits#>

Birmingham, F. (2017). *Trade misinvoicing helps fund US\$2.2tn in crime each year*. Hentet fra <https://www.gtreview.com/news/global/trade-misinvoicing-helps-facilitate-us2-2tn-in-transnational-crime-each-year/>

Cherry, K. (2021). *Heuristics and Cognitive biases*. Hentet fra <https://www.verywellmind.com/what-is-a-heuristic-2795235>

Commonwealth Secretariat. (2006). *Combating Money Laundering and Terrorist Financing: A Model of Best Practices for the Financial Sector, the Professions and other Designated Businesses*, 2nd edition, Commonwealth Secretariat, Pall Mall, London.

Cox, D. (2011). *An introduction to money laundering deterrence*. Chichester, West Sussex, United Kingdom: Wiley.

Finans Norge. (2018. Oktober. 15). *Hvitvaskingslovens krav om "kundetiltak" og KYC - prinsippet*. Hentet fra [Hvitvaskingslovens krav om «kundetiltak» og KYC-prinsippet | Finans Norge](#)

Finanstilsynet. (2020. Februar. 20). *Veiledning om revisors og revisjonsselskapers etterlevelse av hvitvaskingsregelverket*. Hentet fra [Veiledning om revisorer og revisjonsselskapers etterlevelse av hvitvaskingsregelverket - Finanstilsynet.no](#)

Finanstilsynet. (2021. Mars. 22). *Vedtak om overtredelsesgebyr*. Hentet fra <https://www.finanstilsynet.no/contentassets/fa909a8b09634664a2094ffa437c50a2/vedtak-om-overtredelsesgebyr---pricewaterhousecoopers-as.pdf>

Finanstilsynet. (2017). *Hvitvasking og terrorfinansiering*. Hentet fra <https://www.finanstilsynet.no/forbrukerinformasjon/Hvitvasking/>

Gelemerova, L. (2008, Dec. 3). *On the frontline against money laundering: the regulatory minefield. Crime, Law, and Social Change* Hentet fra <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-00535457/document>

Grenness, T. (2001). *Innføring i vitenskapsteori og metode*. (2. utgave). Universitetsforlaget (2001)

Herold, T. (2017). *What is trade misinvoicing?*. Hentet fra <https://www.financial-dictionary.info/terms/trade-misinvoicing/>

Hovland, C. I., & Weiss, W. (1951). The Influence of Source Credibility on Communication Effectiveness. Hentet fra https://www.radford.edu/~jaspelme/443/spring-2007/Articles/Hovland_n_Weiss_1951_sleeper-effect.pdf

IFAC. (2004). *Anti-money laundering*. New York, USA: International Federation of Accountants. Hentet fra <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/anti-money-laundering-2n.pdf>

IMF. (2003). *Suppressing the Financing of Terrorism: A Handbook for Legislative Drafting, International Monetary Fund*

Jenkins, J. P. (1998). *Terrorism*. Hentet fra <https://www.britannica.com/topic/terrorism>

Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag AS 2016

Joyce E, & Biddle, G. (1981). *Anchoring and Adjustment in Probabilistic Inference in Auditing*. Hentet fra https://www.jstor.org/stable/2490965?seq=3#metadata_info_tab_contents

Kelman, H. C. (1961). PROCESSES OF OPINION CHANGE. Hentet fra <https://scholar.harvard.edu/files/hckelman/files/ProcessesofOpinion.pdf>

KPMG. (2021). *Elevating Professional Judgment in Auditing and Accounting: The KPMG Professional Judgment Framework*. Hentet fra https://www.researchgate.net/publication/258340692_Elevating_Professional_Judgment_in_Auditing_and_Accounting_The_KPMG_Professional_Judgment_Framework

Layton, J & Curran, O. (2021). *How money laundering works*. Hentet fra <https://money.howstuffworks.com/money-laundering.htm#pt5>

Legislation.gov.uk (2002) *Proceeds of crime act 2002*. Hentet fra <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/29/section/370>

Lovdata. (2018. Juli. 01). *Lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering (hvitvaskingsloven)*. Hentet fra [Lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering \(hvitvaskingsloven\) - Lovdata](#)

McDowell, J. (2001). *Consequences of Money Laundering and Financial Crime*. Hentet fra <https://www.hSDL.org/?abstract&did=3549>

McMillan, J.J & White, R. (1993). *Auditors' Belief Revisions and Evidence Search: The Effect of Hypothesis Frame, Confirmation Bias, and Professional Skepticism*. Hentet fra https://www.jstor.org/stable/248196?seq=1#metadata_info_tab_contents

- Miralis, N. (2018). *How is money laundered through real estate?*. Hentet fra <https://ngm.com.au/money-laundering-real-estate/>
- Moore D,A. (2018). *Overconfidence: The mother of all biases*. Hentet fra <https://www.psychologytoday.com/us/blog/perfectly-confident/201801/overconfidence>
- Morris-Cottrill, N. (1999). *A brief history of money laundering. The Anti Money Laundering Network*. Hentet fra https://www.antimoneylaundering.net/public/CounterMoney_Laundering/brief-history-money-laundering
- Ohanion, R. (1990). Construction and Validation of a scale to Measure Celebrity Endorsers' Perceived Expertise , Trustworthiness, and Attractiveness. *Journal of Advertising*. Hentet fra https://www.jstor.org/stable/4188769?seq=1#metadata_info_tab_contents
- Parkman, T and Peeling, G. (2007). *Countering Terrorist Financing: a training handbook for financial services*, Gower Publishing, Aldershot, Hampshire.
- Paxton, R. (2015). *From the laundromat to wall street: A history of money laundering*. Hentet fra <https://medium.com/@alacergroup/from-the-laundromat-to-wall-street-a-history-of-money-laundering-c6a5407e785c>
- Politidirektoratet. (2020), *Nasjonal risikovurdering*. Hentet fra <https://www.pst.no/globalassets/artikler/utgivelser/2020/nasjonal-trusselvurdering-om-hvitvasking-og-terrorfinansiering-2020.pdf>
- Regjeringen. (2017). *Forslag til ny lov om revisjon og revisorer*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2017-15/id2563446/?ch=17>
- Regjeringen (2018) *Hvitvasking og terrorfinansiering i Norge*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/58f96ea9756d4457be3095609624d96d/nasjonal-riskikovurdering.pdf>
- Regjeringen.no. (2020. Mars. 14). *Ny lovgivning om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering II - Andre delutredning*. Hentet fra [NOU 2016: 27 - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2016-27/id2563446/?ch=17)
- RegnskapNorge. (18.September.20). *Anti-hvitvasking- har du kontroll på dine plikter?*. Hentet fra <https://www.regnskapnorge.no/faget/artikler/hvitvasking/anti-hvitvasking--har-du-kontroll-pa-dine-plikter/>
- Reuter, P., & Truman, E. M. (2004). *Chasing dirty money: The fight against money laundering*. Washington, DC: Institute for International Economics.
- Revisors Håndbok. (2018). (39. utgave). Bergen : Vigmostad & Bjørke AS.

Saunders, M., Lewis, P. og Thornhill, A. (2007). *Research Methods for Business Students*. 4.edition. Harlow: Pearson

Schott, Paul. (2006). *Reference Guide to Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism*. Hentet fra <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/6977>

Solgård, S., & Helle, B. T. (2021. Mars. 22). *Revisorgigantene PwC og BDO får milliongebyr for brudd på hvitvaskingsregelverket*. Hentet fra [Revisorgigantene PwC og BDO får milliongebyr for brudd på hvitvaskingsregelverket | DN](#)

Sorel, J. M. (2003). 'Some Questions About the Definition of Terrorism and the Fight against its Financing', *European Journal of International Law*, Vol. 14, No. 2, side. 365-378.

Transparency.org. (2018). *Corruption Perceptions Index*. Hentet fra <https://www.transparency.org/en/cpi/2018/index/dnk>

Tritch, T & Lohse D. (1992). *5th ANNUAL TAX RETURN TEST TAX PAYERS, START WORRYING! Not a single tax preparer we tested this year turned in an error-free return. Is your pro any better? Judge for yourself*. Hentet fra https://money.cnn.com/magazines/moneymag/moneymag_archive/1992/03/01/87178/index.htm

Tversky, A & Kahneman, D. (1974). *Judgment under Uncertainty: Heuristics and Biases*. Hentet fra <http://www.uvm.edu/pdodds/files/papers/others/1974/tversky1974a.pdf>

Weber, A., Groendahl, B., Comfort, N. (2019, Mar. 9). *Money to launder? Here's how (Hint: Find a bank)*. *Bloomberg*. Hentet fra <https://news.bloomberglaw.com/white-collar-and-criminal-law/money-to-launder-heres-how-hint-find-a-bank-quicktake?context=article-related>

Økokrim. (2019. Juli. 03). *Hva er MT- rapporte? Hva gjør EFE?*. Hentet fra [Hva er MT-rapporter? Hva gjør EFE? - ØKOKRIM \(okokrim.no\)](#)

Økokrim. (2021. Januar. 19). *Statistikk MT- Rapporter*, Tabell 1 og 2. Hentet fra [Statistikk MT-rapporter - ØKOKRIM \(okokrim.no\)](#)

Økokrim. (2017). *Hvitvasking*. Hentet fra <https://www.okokrim.no/hvitvasking.422268.no.html>

Økokrim. (2018). *Trusselvurdering*. Hentet fra https://www.okokrim.no/getfile.php/4193229.2528.ssbtiqqzknwqb/Trusselvurdering_okokrim_2018.pdf

Appendiks

Hei,

Vi er 2 studenter fra Oslo Met som for tiden skriver masteroppgave innenfor regnskap og revisjon.

Vi skriver en oppgave som har søkelys på revisors rolle i kampen mot hvitvasking og terrorfinansiering. I den forbindelse har vi utformet en nettbasert spørreundersøkelse ved hjelp av Qualtrics.com som omhandler revisorers kjennskaper til hvitvasking og terrorfinansiering.

Vi håper i den forbindelse at dere kan distribuere undersøkelsen til deres ansatte.

Undersøkelsen tar ca. 10 min å fullføre, og er en anonym undersøkelse. Vi vil ikke publisere navn på de revisjonsselskapene som har deltatt i vår oppgave.

Vi kommer ikke til å publisere hva enkeltpersoner har svart, men lage noen oppsummerende tabeller dersom det kommer frem noen sammenhenger/ forskjeller av særlig interesse. Vi vil bare bruke opplysningene om deltakerne til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Ta gjerne kontakt om dere skulle ha noen spørsmål.

Med vennlig hilsen

Trym K.M Djuvsland

Said Hussaini

Takk for at du deltar i vår undersøkelse om hvitvasking og terrorfinansieringen. Det vil først være noen generelle spørsmål som kjønn alder utdanning osv. Det vil deretter bli stilt 11 spørsmål tilknyttet hvitvasking og terrorfinansiering. Spørsmålene vil være utformet som en påstand, hvor du vil angi i hvilken grad du er enig eller uenig i påstanden.

Spørreskjema vil ta ca. 10 min og fullføre.

Det er en anonym undersøkelse.

Q1

Kjønn

- Mann
- Kvinne

Q2

Alder

- 25-35
- 36-45
- 46-55
- Over 56

Q3

Stilling

- Associate
- Senior Associate
- Manager
- Senior Manager
- Direktør
- Partner
- Andre

Q4

Utdanning

- Bachelor i økonomi og administrasjon
- Bachelor i regnskap og revisjon
- Siviløkonom/MBA
- Master i regnskap og revisjon
- Master + ettårig revisjon
- PhD
- Annet

Q5

Hvilke typer bedrifter utgjør hovedandelen av din arbeidsporfølje

- Småforetak
- Mellomstoreforetak
- Storeforetak
- Børsnoterte foretak

Q6

Jeg har opplevd hvitvaskingstilfeller i mitt arbeid

- Ja
- Nei

Q7

Du blir oppdatert kontinuerlig om endringer i hvitvaskingsloven og tilhørende forskrifter

- Svært enig
- Enig
- Ingen formening
- Uenig
- Svært uenig

Q8

Jeg føler jeg har tilstrekkelig kunnskap om hva hvitvasking og terrorfinansiering er

- Svært enig
- Enig
- Ingen mening
- Uenig
- Svært uenig

Q9

Jeg føler jeg har tilstrekkelig kunnskap om hvilke bransjer som anses som risikofylte innenfor hvitvasking og terrorfinansiering

- Svært enig
- Enig
- Ingen mening
- Uenig
- Svært uenig

Q10

Jeg har god kjennskap til hvorfor revisjonsforetaket kan være sårbart for å bli brukt som ledd i hvitvasking eller terrorfinansiering

- Svært Enig
- Enig
- Ingen mening
- Uenig
- Svært uenig

Q11

Jeg har god kjennskap til revisors plikter etter hvitvaskingsloven

- Svært enig
- Enig
- Ingen mening
- Uenig
- Svært uenig

Q12

Jeg har god kjennskap til foretaket mitt sine rutiner for å bekjempe hvitvasking.

- Svært enig
- Enig
- Ingen mening
- Uenig
- Svært uenig

Q13

I hvilken grad tror du brukerne (kunden, offentlige og private) av regnskapet forventer at revisor avdekker hvitvasking?

- I svært stor grad
- I stor grad
- I noen grad
- I liten grad
- I svært liten grad

Q14

I hvor stor grad tror du det er mulig for revisor å forebygge hvitvasking gjennom revisjonen?

- I svært stor grad
- I stor grad
- I noen grad
- I liten grad
- I svært liten grad

Q15

Risikovurdering av kunder oppdateres når det foreligger ny kunnskap om nye metoder og trender for hvitvasking og terrorfinansiering.

- I svært stor grad
- I stor grad
- I noen grad
- I liten grad
- I svært liten grad

Q16

I hvilken grad tror du det forekommer hvitvasking og terrorfinansiering i Norge?

- I svært stor grad
- I stor grad
- I noen grad
- I liten grad
- I svært liten grad